Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 233 (16756) | 1984 оной октябриин 10, среда | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Манай коллетивүүдэй ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө, амаршалгынь халуун дулаан үгэнүүдэй түлөө бидэ, космонавтикын түүхэдэ эгээл удаан саг соо үргэлжэлһэн «Салют-7»—«Союз» гэжэ замбуулинай эрдэм шэнжэлэлгын комплекс дээрэ жолоодогдодог ниидэлгые бэлдэлгэдэ, бэелүүлгэдэ, «Союз-Т» гэжэ замбуулинай гурбан онгосо, «Прогресс» гэжэ ашаанай табан онгосо ниидхүүлгэдэ хабаадаһан совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд, хүдэлмэришэд, космонавтнууд, космодромой, Космонавтнуудые бэлдэлгын түбэй, Ниидэлгэ залан хүтэлхэ түбэй, хүтэлбэрилгэ-хэмжэлгын ба бэдэрэлгэ-абаралгын комплекснуудай мэргэжэлтэд, Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа мэдүүлнэбди.

Космонавтнууд Кизим, Соловьев, Атьков, гэгшэдэй 237 сүүдхэ соо замбуулинай дайдаар ниидэлгэ хадаа Эсэгэ ороной эрдэм, техникын шэнэ амжалта болоно. Ниидэлгын үедэ бэелүүлэгдэһэн эрдэм-техникын ба медико-биологическа шэнжэлгэнүүдэй, туршалгануудай үрэ дүнгүүд манай ороной эрдэм наукын, арадай ажахын элдэб һалбаринуудта үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. Нэгэ экспедициин ниидэхэ үедэ түрүүшынхеэ Леонид Кизим, Владимир Соловьев гэгшэд дүн хамта 22 час 50 минута соо замбуулин руу зургаа дахин гаража, станциин газаа талада хабсаргалгын орёо хүдэлмэри хэһэн байгаа.

«Салют-7»— «Союз» гэжэ замбуулинай комплекс дээрэ удаан саг соо хэгдэһэн ниидэлгын үедэ Юрий Малышев, Геннадий Стрекалов болон энэдхэг космонавт Ракеш Шарма гэгшэдһээ бүридэһэн уласхоорондын экипаж, Владимир Джанибеков, Светлана Савицкая, Игорь Волк гэгшэдһээ бүридэһэн экипаж хүдэлмэрилөө.

Космонавтикын түүхэдэ эгээл удаан саг соо үргэлжэлһэн замбуулинай амжалтата ниидэлгээ гайхамшагта үйлэ хэрэгтэ — совет арадай туйлаһан Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулбабди.

Замбуулинай техникэ саашадаашье эсэшэ сусашагүйгөөр нарижуулан һайжаруулхабди, амгалан байдалай аша туһада, манай агуухэ Эхэ ороной аша туһада замбуулинай дайдые саашадаашье шэнжэлхэ зорилгонуудые үрэ түгэсөөр шиидхэбэри гэжэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедые, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые, СССР-эй Министрнүүдэй Соведые найдуулнабди.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА-84

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУД

Баруун Хүнтэйн үргэн ехэ тала дээрэ **Баргажанай** районой **Уланай, Хилганын** болон Карл **Марксын** нэрэмжэтэ колхозуудай тарялан нэмжыдэг.

— Байгша ондо эдэ гурбан ажахыһаа Хилганын колхозой таряашад баян ургаса хуряажа абаба. Мүнөө эдэнэр шэниисэ, хара таряа хуряажа дүүргээд, обёосоо хадажа эхилэнхэй,— гэжэ арадай депутадуудай Баргажанай районно Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном В. А. Будаев хөөрөө һэн.

Район дотороо бусад ажахынуудһаа түрүүлэн таряа хуряалгаяа дүүргэжэ байһан Хилганын колхозой таряалан дээгүүр ябахада, комбайнай үнгэрһэн зурууд дээрэ табигдаһан һолоомын «малгай» бухалнууд холоһоо жэрылдэн харагдана. Харин тарянанайнь нүгөөдэ поли дээрэ олон тоото комбайн, ашаа тээһэн машинануудай иишэ тиишээ һүндэлхэнь харагдана.

Һүниин сагта эндэ бүришье һаа гоё һайхан. Юуб гэхэдэ, харанхы һүниин дунда таряа хуряажа ябаһан комбайнуудай, машинануудай олон тоото галнууд, огторгойн мүшэдтэл адляар эндэ тэндэ ялалзаха. Иигэжэ ажахын комбайнернууд баян таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, саг соонь хуряажа абахын тула һүниндөөшье ажаллана бшуу.

— Комбайнернуудай өөһэдөө һүниин сагта хүдэлхэ дуратай юм. Яахадааб гэхэдэ, дулаан сагта һүни, үдэршье хүдэлхэдэ зохид бшуу. Тиихэдэ намарай үедэ гэнтэ хура бороо, нойтон саһан ороходоо магадгүй гээшэ. Энээниие ойлгоһон ажахымнай механизаторнууд баян таряагаа түргэн саг соо хуряажа абахын хойноһоо һүни, үдэрые мэдэнгүй ажаллана,— гэжэ колхозой парткомой секретарь Ю. Б. Гармаев хөөрөө һэн.

Хилганын колхозой таряалан дээрэ байгша ондо хэзээ хэзээнэйхиһээ элбэг тарян ургаа юм. Бүхыдөө жараад мянган центнер тарян абтахаар хараалагдана. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, таряашадай шармайн оролдоһонинь гайхалтай бэшэл.

Полевой стандань «Таряагаа саг болзор соонь, шанар һайнтайгаар хуряажа абая!» гэһэн уряа лозунг, плакадууд үлгөөтэй. Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала кампанида хабаадажа байһан бүхы зоной дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулна. Тиин табан хоног бүридэ социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, эрхимлэгшэдынь урмашуулагдадаг, олондо мэдээсэгдэдэг гуримтай. Табан хоногой туршада түрүү һуури эзэлһэн ажалай түрүүшүүлэй хүндэдэ Ажалай алдар солын туг үргэгдэдэг. Тиихэдэ «Таряа хуряалгын ударник» гэһэн улаан тугхан мүнгэн шантайгаар барюулагдадаг заншал болонхой. Энээнһээ гадна мянган центнер таряа хадаһан комбайнерай бункер дээрэ табан хушуута мүшэн зурагдадаг. Ажахын олохон комбайнернуудай кабинын хажуу талада мүнөө 3—4 тиимэ мүшэхэн зурагданхай.

Сентябриин һүүлшын үдэрнүүдэй байдалаар табан хоногой дүн гаргагдажа, комбайнернууд Б. Д. Раднаев, Р. У. Галданов, В. Д. Раднаев, В. Ц. Цыдыпов, бусад социалис мүрысөөндэ түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн байба. Мүн комбайнуудһаа таряа зөөдэг колхозой жолоошод В. Г. Очиров, С. Н. Балданов, С. Р. Балдаев, В. Н. Балданов, Баргажанай автотранспортна предприятиин жолоошод Н. М. Реховский, Н. Г. Оленников, А. И. Мисюркеев гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа онсо шалгарна.

— Бидэ, комбайнернууд шэниисэ хуряалгаяа район соогоо түрүүлэн сентябриин 18-да дүүргээ һэмди. Дунда зэргээр гектарай 17 центнер тарян абтаа юм,— гэжэ нүхэр Гармаев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Колхозой комбайнернууд шэниисээ хуряажа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр хара таряа, обёосоо хуряажа эхилһэн юм. Харин һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада хура бороо, нойтон саһан Баргажан голой хүйтэн жабар, һалхин механизаторнуудай хүдэлмэри гэдэргэнь татаадхиба. Иимэ хагсуу сагай болоходо, эндэхи хүдэлмэришэд бултадаа тоог дээрээ гаража хүдэлбэ. Баян ургасынгаа дээжые Эхэ оронойнгоо амбаарта тушааха түсэбтэ уялгаяа дүүргэхын хойноһоо оролдожо, гүрэндэ тушаагдаха таряагаа сэбэрлэлсээ. Харин нүгөөдэ заримшуулынь — трактористнууд ерэхэ жэлэйнгээ тарянанай поли элдүүрилхэ хүдэлмэридэ эбтэй этэйгээр гараба. Үсэгэлдэр халюуран шарлажа байһан тарянанай газарые үндэһөөрнь урбуулан хахалжа, трактор агтынгаа аялгые тала дайдаар долгилуулан ябахыень харахада, урматай бэлэй.

Эхэ орондоо тушаагдаха таряагаа Хилганын бэлэдхэлэй пунктда тушаахынгаа хажуугаар, ерэхэ жэлэй үрэһэнэй таряа сэбэрлэжэ, өөһэдынгөө амбаарта хадагалжа байнхай.

Районой бусадшье ажахынууд эдэ үдэрнүүдтэ таряанайнгаа һүүлшын гектарай ургаса хуряажа абахын хойноһоо үдэр, һүнигүй оролдоно.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай корр.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ХҮСӨӨР

Байгша ондо Бооцын совхозой механизаторнууд таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер орооһо абахаар хараална. Тэдэнэр хэдэхэн хоногто таряагаа хуряажа дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Тус совхоздо ажалша бэрхэ механизаторнууд олон. Тэдэнэй дунда аха дүүнэр Яков, Виктор Шишмаревууд, Михаил Ишимов, Геннадий Плюснин гэгшэд СКД-6 гэһэн шэнэ комбайнаараа түрүү зэргэдэ ябана. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ. Манай ябаһан үдэр Виктор Алексеевич 3500 центнер орооһо хадажа, совхоз соо түрүүшүүлэй нэгэн болоһон байгаа.

— Һүүлэй үедэ хура бороо ехэл һаалта хээ. 2500 гектар дээрэһээ баалнууд сутлуулагдажа сохигдоод, тоогтомнай шэнэ ургасын 20.000 центнер тарян оронхой. Үшөө мянгаад гектар унагаажа, сохихобди. Мүнөө таряапай тоогто сүүдхэ бүри 2000 центнер орооһон ороно. Эндэ студентнэр хоёр халаанда хүдэлнэ,—гээд совхозой ахамад агроном Владимир Лочинович Дондоков хөөрэнэ.

Түрүүшын үдэрһөө Петропавловкын автотранспортна предприятиин 1-дэхи класай дүй дүршэлөөр баян жолоошод онсо шалгарна. Жэшээлхэдэ, Василий Брыков, Виктор Хороших, Михаил Тимофеев, Александр Брыков гэгшэд болоно. Жолоошод халаанайнгаа нормо 150—160 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ; 1. Түрүү комбайнернууд Виктор Шишмарев, Михаил Ишимов. 2. Тоог дээрэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Зэдын район.

TACC

ШЭНЭ ҺОНИН

БОЛГАР-СОВЕТ ХАНИ БАРИСААНАЙ ҮДЭРНҮҮД

СОФИ. Болгариин ниислэлэй арадай соёлой ордондо Российн Федерацида зорюулагдаһан болгар-совет хани барисаанай үдэрнүүд баярай оршон байдалда нээгдэбэ.

Һарын туршада Софида болон ороной бусад хото городуудта совет искусствын элитэ ажал ябуулагшад, зохёохы ажалтайшуулай холбоонуудай түлөөлэгшэд өөһэдынгөө коллегэнүүдтэй, Болгариин ажалша колллективүүдтэй уулзаха байна. Зохёохы ажалтанай эрхим коллективүүдэй бүтээлнүүдтэй харагшад танилсаха. СССР-эй гүрэнэй камерна оркестр ба гүрэнэй академическэород хоорой «Юрлов» капеллэ тэдэнэй тоодо оролсоно. Тематическа выставкэнүүд үнгэргэгдэхэ. Ниислэлэй «Универсиада» гэжэ залда «Мүнөөдэрэй Совет Росси» гэжэ нэрэтэй эгээл ехэ выставкэнь нээгдэхэ юм. Ленинскэ национальна политикын илан мандалга, республикын социальна болон экономическа туйлалтанууд тэндэ харуулагдаха. Совет уран һайханай ба һайн дуратанай буулгаһан фильмүүд харуулагдаха.

АРАДАЙ БААТАРШАЛГА

«Арадай баатаршалга: Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай памятнигууд, 1941—1945 онууд» гэһэн ном нэмэлтэтэйгээр хоёрдохёо хэблэгдэн гараба.

Энэ хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ ба бэеэ дааһан байдалые хамгаалһан, фашис дарлалта мүлжэлгэһөө дэлхэйн арадуудые сүлөөлһэн, бүхы хүгжэлтэ дэбжэлтые аршалан абарһан, сүлөөлэлгын уялгаяа бэелүүлһэн совет арадай ба СССР-эй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй гаргаһан хэмжээлэшэгүй ехэ баатаршалга тухай хөөрөөн болоно. Энэ ном гэрэл зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй.

Немец фашис булимтарагшадтай, милитарис Японой сэрэгүүдтэй хатуу шанга байлдаануудта буурашагүй алдар солоор бадарһан совет сэрэгшэдтэ, партизануудта, подпольщигуудта, зорюулагдажа, олон тоото памятнигууд совет газар дээрэ, гадаадын оронуудта бодхоогдоһон байгаа. СССР-эй газар дээрэ, мүн гадаадын оронуудта бодхоогдоһон эгээл гайхамшаг памятнигууд болон мүнхэлэлгын ансамбльнууд энэ ном дотор оруулагданхай.

Политиздат энэ номые хэблэжэ гаргаба.

(ТАСС).

ЛЕНИНСКЭ УНШАЛГАНУУД

ЛЕНИНГРАД. Смольныи түүхэтэ актова залда агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ленинскэ уншалганууд һая эхилбэ. «КПСС—1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай туйлаһан илалтые зоригжуулагша ба эмхидхэлшэ мүн» гэжэ темээр тэдэ эхилээ.

Фашизмтай тэмсэлдэ соведүүдэй ороной гаргаһан гайхамшагта баатаршалгань коммунистнуудай ленинскэ партиин айхабтар ехэ ажал ябуулгаһаа таһаршагүй юм гэжэ онсолон тэмдэглэгдэбэ. Имагтал коммунистнуудай парти хүнүүдые жагсаадаг, хамтын нэгэл зорилго — илалта тээшэ тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые ба ябуулгануудые шэглүүлдэг байгаа бшуу. Фашизмые бута сохилго сэрэгэй балмад ябуулгануудые үүдхэхэ дуратайшуулда тодо һургаал ба шанга һануулга болодог байгаа, болодогшье.

Партиин ветеранууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, эрдэмтэд, олониитын түлөөлэгшэд, залуушуул уншалгануудта хабаадалсаба.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

БАРГАЖАНАЙ ДУНДА ҺУРГУУЛИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, районой экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө, байгуулагдаһаар 140 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Баргажанай дунда һургуулиие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.

1984 оной октябриин 3.

ШАГНАЛ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанайнь түлөө Баргажанай дунда һургуулиин багша Константин Владимирович **Молчановта «Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Залуу үетэниие һургаха, коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө, Баргажанай дунда һургуулиин байгуулагдаһаар 140 жэлэй ойтой дашарамдуулан Баргажанай дунда һургуулиин хүмүүжүүлэгшэ Татьяна Илларионовна **Козулина** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН, НУГА САБШАЛАН ДЭЭРЭ

БАРНАУЛ. 250 мянганһаа дээшэ гектар эзэлдэг орооһоной бүхы поли дээрэхи ургасые Алтайн механизаторнууд хадажа дүүргэбэ.

Тоогууд болон элеваторнууд дээрэ халуун хүдэлмэри бусална. Тэдэнэр түхэреэн сүүдхэ соо шэнэ ургасын орооһо тушаажа абана, сэбэрлэжэ, хатаана.

Техникэ шадамараар хэрэглэһэнэйнь, вахтова арга ба бригадна подряд үргэнөөр хэрэглэһэнэйнь ашаар хуряалгын хүдэлмэри жэгдэ һайнаар ябуулагдаһан байна. Гурбадахи миллион тонно Алтайн орооһон гүрэндэ худалдагдана.

ВИЛЬНЮС. Литвагай ажахынуудай нёдондонойхиһоо һураггүй түргэнөөр лён хуряажа абахадань, «таряалан — завод» гэжэ конвейер туһалһан байна. Республикын лёной комбинадууд плантацинууд дээрэнь утаһа тушаажа абадаг байгаа. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараһан Литвагай таряашад нёдондо, жэлэйхитэй сасуулхада, мүнөө жэлдэ 10 процентээр ехэ лён суглуулһан байна.

СПАССК-ДАЛЬНИИ (Примориин хизаар). Примориин ажахынуудта малай тэжээлэй намарай рациондо рапс горитой нэмэри болодог юм. Эндэхи полинууд дээрэ тэрэниие сабшажа эхилэнхэй. Түрүүшынхеэ 20 мянган шахуу гектарта энэ ургамал таригдаһан байгаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ гурба дахин ехэ болоно. Энэ ургамал ногоон зандаа малда эдюулэгдэнэ.

МИНСК. Минскэ областиин полинууд дээрэһээ саахарай свекло болбосоруулгын предприятинуудта зөөдэг 2 мянга шахуу ашаанай автомобилиин ябаха бодомжотой зүб графигуудые табихада, оньһо мэргэн түхеэрэлгэ туһалһан байгаа. Энэнь транспортын бүтээсые 20 процент дээшэлүүлээ.

КУРГАН. Областиин таряашад урдахи жэлнүүдэйхиһээ һураггүй түргэнөөр хартаабха хуряажа абаба. Хүдэлмэриие оньһожоруулһаниинь, ехэ туһа нэмэри болоо. Бүтээсэ ехэтэй илгалгын пунктнууд хэдэн зуугаад хүнүүдэй хэдэг ажалые даажа абаһан байгаа.

Бэлэдхэгшэд областиин ажалшадые хартаабхаар бардамаар хангаа юм. Тэрэнэй зарим хубинь Дунда Азиин республиканuудта эльгээгдэнэ.

(ТАСС-ай корр).

ЗЭДЫН ВОЛЬФРАМ-МОЛИБДЕНЭИ КОМБИНАДАИ 50 ЖЭЛЭИ ОИДО

АЖАЛНАЙ УРАГШАТАЙ

Холтоhоной рудник Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай эгээл томо цехүүдэй нэгэн юм. Эндэ хүдэлдэг горнягуудай урагшатай ажал хэрэгүүд олондо мэдээжэ. Арадай ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг үнэтэ вольфрам малтажа абадаг уурхай республикын горнорудна промышленностиин эрхим предприяти болонхой. Аяар холын 1932 ондо Мария Васильевна Бесовагай толгойлhон геолого-бэдэрэлгын бүлэг тэрэнэй баялигые олоо hэн. Түрүүшын жэлнүүдтэ вольфрамтай элhэ хайр модон хобоо болон бутар дотор угаагдажа, үнэтэ металл амяарлан илгагдадаг бэлэй. Харин 1939 ондо рудник байгуулагдажа, саашадаа комбинадай үйлэдбэриин гол hалбариин үндэhэн болоhон түүхэтэй.

Мүнөө үедэ манай рудник гүйсэд оньhожоруулгатай, коллективтэ хүмүүжүүлэгдэhэн мэргэжэлтэд болон хүдэлмэришэдтэй саашадаа урган хүгжэхэ хабатай гэжэ суурхадаг. Тиимэhээ ажалнай урагшатай ябана. Уурхайн горнягууд илангаяа оншотой жэгдэр хүдэлмэрилжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэн жэлэй даабаринуудые бэелүүлбэ. Үнэтэ металл абаха түсэб гурбан hара 18 үдэрөөр уридшалан дүүргэгдээ. Мүн байгша оной найман hарын бүхы техническэ болон экономическа гол хараанууд үлүүлэгдэбэ. Тусхайлбал, руда абаха түсэб—107 процент, металл илган абалга—115, малталга—105 процент дүүргэгдээ. Үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин өөрынь үнэ сэн 7 процентээр хямдаруулагдажа, ажалай бүтээсые дэшэлүүлгэ түсэблэhэнhээ 11,1 процентээр дээгүүр байба.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум 1984 ондо ажалай бүтээсые түсэбhөө гадуур 1 процентээр дэшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха гэhэн зорилго бүхы ажалша коллективүүдэй урда табяа hэн. Манай руднигай коллектив түрэл партиингаа даабари hайшаан дэмжэжэ, байгша оной социалис уялгануудые шэнэлhэн байна. Мүн участок болон бригадануудай даабарита түсэбүүд дэшэлүүлэгдэhэн юм. Шэнэ даабаринуудые бэелүүлгэ бэрхэтэйшэг хэрэг байгаа. Юундэб гэхэдэ, 1983 ондо манай уурхайн горнягууд ажалай бүтээсые 4 процентээр дэшэлүүлжэ шадаhан. Продукциин өөрын үнэ сэншье нилээд доошолуулагдаа hэн.

Шэнэ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада хэдэн олон хэмжээнүүдые абаха, нэбтэрүүлхэ уялгатай болообди. Ажалай бүтээсэ дэшэлүүлгэ тэдэнэй гол зорилгонь болоно. Нэн түрүүн ажалые бригадна гуримаар эмхидхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Тиин мүнөө руднигай 320 горнягууд иимэ бүлэгүүдтэ хүдэлмэрилжэ, нёдондо жэлэй энэ үеын хитэй сасуулбал, 21-ээр олон хүн хубиингаа даабари үлүүлнэ.

Бригадануудые томодхожо, тэдэниие хамтын подрядта оруулhанай ашаар үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ арга олдоhон гээшэ. Хэнэйшье мэдэhээр, шэнэ гуримай дүн жэлэй эсэстэ элирдэг. Гэбэшье, бүри мүнөө малталгын хүдэлмэри, вольфрамай руда абалга, тэрэниие бутарган сэбэрлэхэ хүдэлмэри түргэдэнэ, ажалай шанарай түлөө горнягуудай харюусалга дээшэлнэ. Хамтын подрядай аргаар мүнөө 17 гэхэ гү, али бригадануудай 38 процент ажалладаг болоо. Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые 15 бригада уридшалан бэелүүлээ. Тиихэдэ 7 бригада түсэбөө 100 гаран үдэрөөр уридлажа ябанхай. Тусхайлбал, Б. Б. Базаровай томодхогдоhон бригада 190 үдэрөөр, А. Н. Москвитинай—179, С. Г. Клиновицкиин—163, В. А. Рябовай—148 үдэрөөр уридшална.

Тиихэдэ эрхим hайнаар, саг үргэлжэ нэгэ жэгдээр ажалладаг коллективые байгуулха, хүмүүжүүлхэ гээшэ бэлэхэн бэшэ хэрэг aаб даа. Илангаяа ехэ гүнзэгыhөө руда малтажа абадаг хүнүүдые hургаха, бригада болгон бүридхэхын тулада тэсэбэри хэрэгтэй. Горнягуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр хэhэнэй, ажал хэрэгыень зүбөөр, бодомжотойгоор эмхидхэhэнэй ашаар лэ амжалта ерэдэг гэжэ манай ажабайдал гэршэлнэ. Эдэ бүгэдые нэн түрүүн бригадые хүтэлбэрилэгшэ хэхэ уялгатай. Бригадир—үйлэдбэриин ёhотой командир гээшэ. Тэрэнэй зорилго хадаа даажа абаhан коллективээ эбтэй эетэй, урагшаа эрмэлзэлтэй болгохо, заабол түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха ушартай. Бригадирhаа, тэрэнэй дүй дүршэл, арга шадабариhаа үйлэдбэри дээрэхи амжалта эхи татадаг. Бусадынь туhалбариин, хангалгын албануудhаа, үйлэдбэриин бусад эрхэ байдалhаа дулдыдана. Ушар иимэhээ уурхайн хүтэлбэри, партбюро, рудком бригадирые томилхо, hурган хүмүүжүүлхэ асуудалда онсо анхарал хандуулдаг заншалтай. Дээрэ дурсагдаhан хүтэлбэрилэгшэдhөө гадуур В. Р. Цыбиков, А. Т. Шевякин, Л. А. Рябов, Г. С. Шалкунов болон бусад бригадирнууд урдаа табигдаhан зорилгонуудаа муу бэшээр бэелүүлнэ, ажалдаа үльгэр жэшээ харуулна. Түрүү бүлэгүүдтэ тусхай, онсо тааруу эрхэ байдал үгы. Тэдэнэр бусадтай тон адли нормоор, нэгэл проектээр зохёон бүтээгдэhэн зэр зэмсэг, оньhон тухеэрэлгээр ажалладаг. Муугаар хүдэлмэрилдэг бригаданууды урагшань татан түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргабал, уурхайн үйлэдбэриин бүтээсэ нилээд ехээр дээшэлхэ hэн. Энэ хадаа бидэнэй ажалай нөөсэ, арга боломжо мүн. Урагшатайгаар хүдэлмэрилдэг ажалша бүлэгүүдтэ түшэглэн, өөhэдынгөө үйлэдбэриие hулаар хүгжөөдэг бригадынхид 2—3 дахин доогуур салин хүлhэ абадаг. Иимэhээ уурхайн хүдэлмэришэдэй материальна урмашуулга юрэнхыдөө доошолно, моральна талаар олондо муугаар нүлөөлнэ.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга боломжонуудай нэгэн гэхэдэ, хүдэлмэриин сагые миин гээхэ ябадалтай тэмсэл болоно. Энэ асуудалаар олон хэмжээнүүд абтажа байдаг. [illegible]

Манай коллективэй мүнөөдэрэй гол зорилгонуудай нэгэн [illegible] руда малталгын ба үйлэдбэрилэгдэhэн продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулга болоно. [illegible]

[illegible] 3 тоннын багтаамжатай вагонууд хэрэглэгдэнэ. Доодо горизонтнуудтахи 7 тоннын вагонууд арбан тоннын шэнэ вагонуудаар hэльбэгдэхэнь. Ашаа буулгадаг «Волна» түхэ[illegible] гэнэ. Руда малталгын түхеэрэлгэнүүдые хабсаргаха хүдэлмэри уурхайн ахамад механик С. Б. Дондоковой хүтэлбэри доро эмхидхэгдэнэ.

Үйлэдбэри оньhожоруулха, [illegible] бэлэгүүдые бэлэдхэж[э] [illegible]

П. КОС[illegible],
Холтоhоной р[удни]гай начальник, Буряадай [illegible] эй габьяата [illegible]

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР

БОЛЗОРhОО УРИДШАЛАА

Зунай бэлшээриин үедэ үнеэдэйнгээ hү шамые эрид үндэрдүүлхэ харалhан Прибайкалиин районой «Прибайкалец» колхозой hаалишад hү hааха гүрэндэ худалдаха юhэн hарынгаа түсэбые болзорhоо уридшалан дүүргэhэн баяртайгаар мэдүүлбэ. Дурсагдагша ажахын hаалишад наймадахи hарада абаhан социалис уялгаа гадуур 336 центнер hү үйлэдбэрилhэнээ түсэбые үлүүлхэ аргатай болоо юм. Эндэ илангаа Коменскын, Иркилигэй hаалиин фермэнүүдэй коллективүүд эрхим амжалта туйлаhан байна.

Район дотор дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй hүүлэй дүнгөөр «Прибайкальский» совхозой hаалишан Наталья Давыдовна Пермякова дахяад онсо шалгарба. Энэ нүхэрнай жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2378 килограмм hү hааhан байна.

Мүнөө районой hаалишад болон малшад үбэлжэлгэдөө бэлэдхэл хэнэд.

Т. БАДМАЕВА.

ХАРТААБХА ЕХЭЭР ТУШААГДАНА

Зэдын районой Оёорой совхозойхид энэ жэлдэ 54 гектарта хартаабха таряа юм. С. Р. Раднаевай хүтэлбэрилдэг хартаабхашад үндэр баян ургаса абахын түлөө hаала оролдого гаргаа. Тэдэнэр Оёор гэжэ газарта 34 гектар талмайе паар болгожо амаруулаад, мүнөө жэлдэ хартаабха hуулгаhан байна.

Эндэхи газар, мүн Үхэр Шулуунай полин сэбэрхэн тула горитой хүдэлмэри ябуулагдаа hэн. Гектар бүхэндэ 10 центнер хүртэхөөр минеральна болон органическа утэгжүүлгэнүүд гаргагдажа, зуруүд хоорондын элдүүрилгэ хоёр дахин хэгдээ юм. Тиигэжэ нүхэд П. А. Петровой, Н. И. Калмыниннай, С. Р. Раднаевай оролдолгоор «хоёрдохи хилээмэнэй» hайн ургаса абтажа байна. Оёорой поли хуряагдажа, гектарhаа 110 центнер хартаабха малтагдаа. Мүн Үхэр Шулуунайшье полиhоо 100 центнерhээ доошо бэшэ ургаса абтаба.

Хартаабха хуряалгада Оёорой дунда, Дэдэ Торинин, Тохойн найман жэлэй hургуулинуудай hурагшад, эдэ нютагуудай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, пенсионернүүд хабаадалсана.

Поли дээрэхи бүхы хүдэлмэриие совхозой ахамад агроном Н. А. Игошев шадамараар хүтэлбэрилдэг.

— Хартаабха хуряалга хэзээ хэзээнэйхиhээ эмхитэйгээр үнгэржэ байна, — гэжэ нүхэр Н. А. Игошев хөөрэнэ. Эндэ хабаадажа байhан hургуулиин үхибүүд, пенсионернүүд, нютагай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд тон оролдосотойгоор ажаллана. Поли дээрэhээ хартаабха зөөлгэдэ Павел Калмыкин, Шарап Дугаров, Анатолий Шадрин гэгшэд шалгарна. Хартаабха хуряалгаяа үглөө мүнөө дүүргэхэмнай.

Оёорой совхозойхид 160 тонно hайн шанартай хартаабха үрэhэн болгохоор бэлдэнхэй. Энэ жэлдэ тэдэнэр 160 тонно хартаабха гүрэндэ тушааха түсэбтэй hаа, мүнөө 190 тонно бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагаад байна. Гэбэшье гүрэндөө 310 тонно хартаабха худалдахаар хараална. Тиигэжэ тэдэнэр XI табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой болоо.

С. РИНЧИНОВ.

ХОДОДОО ТҮРҮҮ

Кабанскын районой Селенгинскэ посёлогто шэнэ гэрнүүд жэлhээ жэлдэ олоор баригдажа, болбосон түхэлтэй болоно. Барилга-хабсаргалгын 8-дахи управлениин хүдэлмэришэд целлюлозно-картонно комбинадай хүдэлмэришэдэй ажабуулха гэрнүүдые баригаа hэн. hүүлэй үедэ тэдэнэр соёлой байшан, аптекэ, хэлхээ холбооной байшан болон социально-соёлой бусад объектнүүдые ашаглалгада тушаагаа. Эндэ Ажалай Улаан Тугай орденто Алевтина Петровна Капустинагай хүтэлбэрилдэг КПСС-эй XXV съездын нэрэмжэтэ комплексно-штукатур-шэрдэгшэдэй бригада ехэ габьяатай. Алевтина Петровна эндэ хори гаран жэлдэ бригадираар ажаллана. Управлени доторoо үргэнөөр дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ тэрэ нэгэтэ бэшэ илаhан байха юм. Мүнөө тэдэнэй хүндэлэлдэ ажалай алдар солин улаан туг үргэгдэнхэй. Тус бригадынхид ажалай бүтээсые дэшэлүүлхэ талаар үнгэрэгшэ hарын түсэбые 124 процент дүүргээ hэн.

— Түрэл посёлогойнгоо микрорайонуудаар ябажа, бригадынгаа бариhан гэрнүүдые хараха баясамаар байдаг, — гэжэ Алевтина Петровна хөөрэнэ. — Мүнөө бидэнэр 64 квартиратай гэрэй барилгада ажаллажа байнхайбди. Энэ гэрнай ойрын сагта ашаглалгада тушаагдаха ёhотой юм. Теэд барилгын материалнуудаар дуталдадаг дээрэhээ хүдэлмэридэмнай haад тохёолдоно.

А. П. Капустинагай бригадада эрхим штукатур-шэрдэгшэд сугларанхай. Эндэ ажалhаа гээгдэхэ ушар огто үзэгдэхээ болинхой. Ажалай ветеран hурган хүмүүжүүлэгшэд В. П. Соболева, Г. И. Дружинина, А. М. Морозова, В. С. Зарубина гэгшэд залуушуулда бүтээсэ сэхэтэй, hайн шанартай ажалай жэшээ харуулна. Залуу хүдэлмэришэд Л. Е. Турушева, О. А. Коркина, Л. В. Добкевич болон бусад басагад аха нүхэдhөө дутуугүйгөөр хүдэлхөө эрмэлзэнэ.

М. СУТУРИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. П. Капустина.

Авторай фото.

«КОММУНИС ЁhООР ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ» ГЭЖЭ СЛОВАРЬ

«Коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэ» гэжэ словарь түрүүшынхеэ барлагдан гаргагдаба.

Коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын теориин ба бодото байдалай элдэб асуудалнуудаар 350-яад статья номдо оруулагдаа. Коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын гол шэглэлнүүд, онол арганууд тэрээн дотор тодорхойлогдоно. Суртал бодолой-политическэ, ажалай ба арюун зүб ябадалай талаар хүмүүжүүлгын асуудалнууд хаража үзэгдэнэ. Интернациональна, патриотическа, хуулиин, атеистическэ, физическэ хүмүүжүүлгэдэ, манай ажабайдалда ушардаг таарамжагүй ябадалнуудтай тэмсэлдэ тусхай статьянууд зорюулагданхай. Шэнэ хүниие бүрилдүүлхэ [illegible] гэдэ гэр бүлын, hургуулиин, [illegible] лективүүдэй, олониитэдэ мэдэ[illegible] дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй ба [illegible] литература болон искусствын [illegible] лагдана.

Үзэл сурталай эдэбхитэдтэ, [illegible] нуудта, партийна hуралсалай [illegible] нагшадта, хүмүүжүүлхы хүдэлмэри[illegible] хүнүүдтэ тэрэ зорюулагдана.

Политиздат хэблэлээр словарь гаргагдаа.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛНЭ

«Сэрэгэй баатаршалгада—ажалайнгаа баатаршалга зорюулха» гэhэн уряа доро «Туяана» нэгэдэлэй гол предприятиин коллектив ажаллажа байна. КПСС-эй XXV съездын нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай бригада Илалтын дүшэн жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө предприяти дээрээ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүүлбэ. Бригадын комсорг Татьяна Почерная арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариие 1985 оной майн юhэн болотор дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ.

Энэ бригадын ажалладаг цехэй 20 хүдэлмэришэн Илалтын hайндэрэй хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаба. Коммунист Любовь Поздняковагай даадаг бригадынхид тэдэнэй тоодо оролсоно. Тус коллектив юhэн hарын түсэбые табан процентээр үлүүлэн дүүргэбэ. Тиихэдэ бригадын хоёр оёдолшон хубиингаа табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэhэн байна.

Л. МИЛОВ.

ИЛАЛТЫН ОЙДО ЗОРЮУЛАН

Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой Геннадий Раднаевай комплексно бригада Илалтын 40 жэлэй ойдо габшагай ажалай дүшэн недели зорюулха гэhэн уряа доро ажаллана.

Энэ бригадын гэшүүд табан жэлэй даабариие ойн баярай үдэр хүрэтэр дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай. Заводой партком, профком болон ВЛКСМ-эй комитет энэ үүсхэлыень hайшааба.

Дмитрий Бутаковой болон Борис Могилевскиин толгойлдог кузнечно-механическа цехэй комплексно бригаданууд табан жэлэйнгээ даабари мүн лэ Илалтын 40 жэлэй ой болотор дүүргэхэ гэжэ шиидэhэн байна.

Заводой бусадшье цехүүдтэ энэ ойн баярай хүндэлэлдэ зорюулагдаhан социалис уялганууд баталагдан абтанхай.

Манай корр.

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛНЭ

Байгша ондо Хориин районой ажахынууд 10 мянган центнер ороohо таряа гүрэндэ тушааха түсэбтэй юм. Мүнөө дээрээ тушаан абалгын пунктнуудта түрүүшын 2500 центнер оронхой. Дэдэ-Тайлсын совхозойхид түсэбэй ёhоор 750 центнерэй орондо 1000 центнер тушаажа үрдинхэй. Тиихэдэнь 1000 центнер түсэбтэй Хасууртайн совхозойхид 890 центнер тушаагаад байна. Мүнөө Анаагай совхозой механизаторнуудай сохиhон таряан гүрэндэ тушаагдажа захалаа.

Ороohо тарянай ургасын байгша ондо тиимэ hайн бэшэшье hаа, Хориин районой хүдөөгэй ажалшад гүрэндэ ороohо худалдаха түсэбөө лаб дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЭРДЭМ УХААНАЙ АШААР

«Теплоприбор» заводто датчигуудые бүтээдэг шэнэ станок тодхон ашаглаха хүдэлмэри дүүргэгдэжэ байна. Энэ шэнэ түхеэрэлгые үйлэдбэри оньhожоруулгын таhагай болон робототехникын бюрогой инженернүүд хабсарган тодхожо байнхай. Гурбан манипуляторнуудhаа бүридэhэн энэ агрегат бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг юм. Тиигэжэ деталь бүхэн хорин секундын туршада бүтээгдэдэг болонхой. Октябрь hарын тэн багаар станогой туршалга дүүргэгдэхээр хараалагдана. Тиигэжэ рободууд болон манипуляторнуудые хэрэглэхэ талаар холын зорилготой комплексно научно-техническэ программые предприятиин коллективэй бэелүүлгэдэ үшөө нэгэ алхам урагшаа хэгдэбэ гээшэ.

Л. ДОРЖИЕВА.

АДУУН hҮРЭГЭЭ ОЛОШОРУУЛАЯ

ХАНГАЙ ТАЛЫМН[АЙ] БАЯЛИГ БЭЛ[ЭЙ]

Талые бүрхөөhэн табан хушуун адууhа малаа үсхэбэрилдэг байhан манай үбгэ эсэгэнэр урдандаа бухы хүшэр хүндэ ажалаа гансал морёор хэжэ бүтээдэг байhан гээшэ. Морин хадаа хэзээдэшье хүнэй найдамтай унаань болодог бэлэй. Мүнөөшье мориной алдар суу бууураагүй. Илангаяа үхэршэд, хонишод, ой модоной, поли, сабшалангай харуулшад заабол моритой байдаг.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай урда тээ «Улаан-Үшөөтэй» колхоздо (мүнөө Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ) мянга гаран адуу морид үсхэбэрилэгдэдэг hэн. Хүшэр хүндэ дайн дажарай үедэ ажахымнай Улаан Армидаа эгээл hайн 700 гаран мори бэлэглээ юм. Тэрэ гэhээр нилээд саг үнгэрөө. Илалтаар дүүрэhэн үхэлтэ дайнай hүүлээрхи жэлнүүдтэ ажахымнай эрид хүгжэжэ, танигдахаар бэшээр hайжаран хубилаа. Жэл бүхэндэ элдэб түхэлэй хүсэтэ машина, техникэ олоор абтажа, урдандаа морёор хэгдэдэг боложо, сагай ошохо бүри түригдэжэ захалаа ха юм.

hая болотор мориной косилкаар үбhэ сабшажа, тармажа бэлэдхэдэг аад, hүүлэй жэлнүүдтэ мориноймнай косилка, тармууршье орхигдожо мартагдашоо. Юрэнхы дээрээ ажахыдамнай бухы ажал трактор, машинануудай хүсөөр бүтээгдэнэ.

Морёор хэгдэдэг ажалай түригдэхэдэ ажахыдамнай адуу моридшье эрид үсөөрэжэ захалаа. Мүнөө колхоздомнай 360 шахуу морин харууhалагдана. Тиимэhээ би энэ бэшэг соогоо гол түлэб мори олошоруулжа, мал ажалайнгаа нэгэ hалбари болохо адуу үсхэбэрилгые эрид хүгжөөхэ тухай өөрынгөө hанамжа хөөрэхэ хүсэлэнтэйб. Адуу моридоо олошоруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тухай бэшэгдэhэн олохон хөөрөөнүүд «Буряад үнэн» газетэдэмнай толилогдоо. Эндэ гансашье юрын адуушад бэшэ, мүн ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд өөhэдынгөө hанамжа дурадхалнуудые оруулhан байна.

Морёор хэгдэдэг ажалай түригдэhэншье hаань, ажахымнай хонишод, үхэршэд, поли, сабшалангай харуулшад, зарим луговодууд урда мэтэ унаагай моринhоо хахасаагүй зандаа. hүүлэй үедэ унаагай hургагдаhан мори hайнаар хэрэглэхэ, харууhалха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулна. Тодорхойлбол, унаагай морин харюусалгатай хүнүүдтэ даалгагдана гээшэ. Гэбэшье мүнөө колхоздомнай унаагай моридые hайнаар хооллуулангүй тураажа, гэмтээжэ доройтуулаад, орхижорхихо ушар олон үзэгдэнэ. Жэшээлбэл, энэ зундаа hургуулиин наhанай дүрбэн хүбүүн полиин харуулшанай моридые хулгайгаар барижа унаад тайгада хушын hамар суглуулхаяа ошоо юм. Табан үдэрэй туршада хүсэд эдеэлүүлэншьегүй хада, хабсагай махаhан моридынь эсэшэhэн, хүлөө гэмтээhэн байгаа. hамаршад эдэ моридоо тайгаhаа бууhаар орхижорхёо бшуу. Гэмтэ ябадал хэhэн хүбүүдшье элирүүлэгдээ aаб даа. Теэд колхозой правлени арадай депутадуудай гүйсэдкомой сельскэ Совет, зэмэтэйшүүлые хэhээнгүй орхижорхёо.

Үнэн дээрээ манай ажахыда адуу мориднай дура зоргоороо ээзгүй орхигдошонхой. Колхоздо мүнөө адуунай тусхай байрашье байхагүй. Ядахын сагта үндэр хорёо, хушалташье баригданагүй. Хабартаа ногооной түлэг ургаха үеэр лэ адуушад hүрэг адуу моридоо ой модотой холын хадалиг бэлшээридэ абаашадаг. Намартаа хадалиг бэлшээриhээ бусаhан hүрэг адуун тарянай үлөөдэhэн дээрэ бэлшэжэ үбэлэй haранууды дабана. Манай ажахыда гүүнүүдые ороондо оруулха, абтаhан унагануудаа hайн тэжээлээр хооллуулжа түлжүүлхэ талаар үнихэнэй биратай хүдэлмэри ябуулагданагүй. Олонхи ушарта абтаhан унагадынь бухыдөө бүридэлдэ абтанагүй. Колхозоймнай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, шалгалтын комиссиин гэшүүн адуун hүрэгэйнгөө тоо толгойе саг үргэлжэ бүридхэлдэ абахаар тоолоожо тодорхойлногүй. Иигэжэ hула орхигдошоhон haлбари хаанаhаа яагаад аша үрэтэй байха бэлэй.

Манай колхоздо элдэб түхэлэй 70 трактор, 30 комбайн, 35 автомашина бии юм. Мүн олон маркын оньhон түхеэрэлгэнүүд, машинанууд захаhаа бии байха. Хэрбээ эдэ бүхы машина, техникээ хүн бүхэнэй зэргээр хубаарилбал, колхозой хүдэлмэрилжэ байhан гэшүүн бүхэндэ дунда зэргээр 20 мориной хүсэтэй техникэ хүртэнэ. Энэмнай яhала hайн гээшэл.

Эрдэм, техникын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байhан мүнөө үедэ машина, техникын олошорхонь гайхалтай бэшэ. Теэд бидэ үгтэhэн энэ оньhон техникээ гамтайгаар, бүтээсэтэйгээр, олон жэлэй туршада хүдэлгэхэ ёhотойбди. Хэрбээ машина, техникээ байнал гээд хайра гамгүйгөөр ашаглахадаа ямар ехэ гаргаша хэгдэхэ болоноб. Энээн тухай хүн бүхэн бодомжолхо ёhотой. Тоhо, түлишын хомордоhон мүнөө үедэ зарим жэжэ божо ажалаа морёор хэхэдэшье таарамжатай гэжэ hанагшаб. Үшөөтэй hууриндахи айлнууд хабартаа үмсынгөө огородой «альганай» зэргэ газарые адар томо К-700 түхэлэй тракторaар элдүүрилжэ байдаг болонхой. Хартаабхынгаа энэ участогые мориной плугаар хахалбал ямар ехэ тоhо, түлишэ алмаха hэм. Энээн тухай гансашье колхознигууд бэшэ, мүн ажахын мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд hайса бодомжолногүй. Тобшолбол, гаргашалагдаhан түхэриг бүхэнөө hайнаар тооложо бираагүй байнабди.

Заримдаа колхозой гараж, МТМ гү, али контородо орохондо хонишоноор ажалладаг наhатайхан хүнүүд нэгэ центнер талха тарянай [illegible] hаа абаашахаяа [illegible] томашина эрижэ [illegible] Тэрэ хүн өөрөө адаг[illegible] гай хоёр моритой [illegible] Энэ моридоор зөө[illegible] гэ, шаргашьегүй [illegible] най эндэ hүүлэй [illegible] мориной тоног, тэр[illegible] таха, эмээл тон [illegible] лонхой. Хэрбээ урда[illegible] рим дархашуулнай [illegible] тэргэ хэдэг hаань, [illegible] урашуул байхагүй, [illegible]

Хоёр жэлэй саада[illegible] лэй, Доржо Банзаро[вай нэ]рэмжэтэ колхоз мо[ри]ной косилка абаа hэн. [illegible] кануудаа мориндо [illegible] хүсэтэ тракторнууд[illegible] шагтагалаад тэрэл [illegible] тыень эбдэжэ бү[illegible] hэн. Хэрбээ 15 коси[лка] нишодой бригадануу[illegible] рилжа даалгабал[illegible] hатай байха hэм. Н[illegible] лэн нэгэл нажарай [illegible] эбдэрхэгүй байгаал[illegible] нишод даалгагдаhан [illegible] нуудаа унаагайнгаа [illegible] хүллэжэ, үбhэ тэжээ[illegible] ритойхоноор хуряа[illegible] бэлэйл.

Манай колхоздо hү[illegible] нүүдтэ ехэ барилга [illegible] Байрын томо гэрнүү[illegible] на үйлэдбэриин об[illegible] үргэнөөр баригдана, [illegible] бэл, автомашинануудай [illegible] уужам салуу мастерс[кой] ашаглагданхай. Элдэ[б] түхэлэй машина, техн[икэ] hайнаар хорёологдо[illegible] рабшатай, хушалтатай[illegible] луудагдаhан талмай [illegible] дагаламжада жэрыг[illegible] дана. Энэ hайн гээшэ[illegible] сэнтэй орёо нари[illegible] машина, техникэдэ[illegible] гаар хандахадаа уда[illegible] зорто ашаглаха бол[illegible] юм.

Шэнэ барилга [illegible] нөөр, ябуулхадаа ад[illegible] мартажа болохогүй, түб hууриндаа мори[illegible] хай хорёо шэнээр ба[illegible] тулаа. Хүсэд түхеэрэл[illegible] hарабшатай хушалтатай [illegible] рынгаа дэргэдэ хол[illegible] бодхоохоодо үлүү бэ[illegible] хахадтань мориной хор[illegible] шад ажаhууна бэзэ, нүгөөдэ хахадтань хаза[illegible] ног, заhабарилжа б[illegible] мастерской эмхидхэ[illegible] хид. Унаагай мори[illegible] рёогой дэргэдэ мори [illegible] түхеэрэлгэ тодхоход[illegible] үлүү болохогүй.

Адуу моридой тоо [illegible] олошоруулхада тарган [illegible] шье элбэгжэхэ байна, [illegible] олохон ажахынууд ад[illegible] хэбэрилгээ шадамар[illegible] жөөhэндөө горитойхо[illegible] оруулна. Хэрбээ манай [illegible] хын мэргэжэлтэдэй, [illegible] рилэгшэдэй энэ hал[illegible] онсо анхаралаа хан[illegible] адуу моридойнгоо то[illegible] гойе олошоруулжа, аш[illegible] мыень дээшэлүүлхэ тал[illegible] хихо хэмжээнүүдые саг [illegible] даа абабалнь нилээд [illegible] зо абтаха бэлэй. Тоб[шолбол,] хангай талымнай баял[иг] hан адуу моридн[ай] олошоруулагдажа, [illegible] hан солонь hэрэгээгдэ[illegible]

С. ЗОД[illegible],
Зэдын районой До[ржо] Банзаровай нэрэ[мжэтэ] колхозой [illegible]

Совет орон дотор

ОРОЛДОСОТОЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ДҮН

РИГЭ. (Латвиин ССР). Латвиин таряашад хартаабха хуряажа дүүргэбэ. Мүнөө жэлдэ хартаабхын полиин гектар бүриhөө нёдондонойхиhоо 50 центнерээр ехэ хартаабха хуряагдаа.

Баян ургаса саг болзортонь, гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряахадань ажал эмхидхэлгын подрядна арга туhалhан байна. Энэ сезондо тусхай шэглэлтэй бухы звенонууд түрүү аргаар хүдэлөө.

Эсэсэй үндэр дүнгүүдые туйлахые оролдон, мүнөө жэлэй эрхэ байдалда эгээл ехэ ашаг үрэтэй арга технологи нэбтэрүүлхэ тухай хартаабхашад hанаагаа табиhан байгаа. Республикын хартаабхын полиин хэды ехэшье hаань — 60 мянган гектар эзэлдэг — туд бүхэндэнь дунда зэргээр 80 тонно утэгжүүлгэ оруулагдаhан байна.

Эдеэшэхэ болзорыень харагда абажа, сорт[illegible]ые тон наринаар шэлэ[illegible]на. Тиихэдээ тал[illegible] хубидань эртэ ба[illegible]о эдеэшэ[illegible]даhан, харин оройн сортнууд хартаабхын талмайн оройдоол дүрбэнэй нэгэ хубиие эзэлнэ. Энэнь ургаса хуряалгые жэгдэ ябуулха, гээлтэ хоролтые усадхаха арга олгоо.

Хартаабха ургуулагшадай звенонууд техникээр hураггүй hайнаар хангагдадаг болонхой. Мүнөө жэлдэ тэдэнэй туд бүхэндэ хэрэгтэй хэмжээнэй комбайнууд үгтэнхэй. Экономистнуудай уридшалан тооложо гаргаhанай ёhоор, нэгэ тонно хартаабхын өөрынь үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаhанhаа дунда зэргээр 1 процентээр хороогдоо.

Республикын колхоз, совхозууд гүрэндэ хартаабха худалдалгые баhал эршэмтэйгээр ябуулна. Түсэбөөр хараалагдаhанhаа hураггүй ехэ хартаабха худалдаха гэжэ хараалагдана.

ЯМБУРГ ТЭЭШЭ РЕЛЬС БАРИГДАНА

ШЭНЭ УРЕНГОЙ (Тюмениин область). Уренгой—Ямбург гэжэ түмэр замай шэнэ трасса дээрэ түрүүшын километр рельс табигдаба.

Ямбургда зорюулагдаhан ашаанай гол хубинь гол мүрэнэй флодоор ба самолеёдуудаар хүргэгдэдэг юм. Харин зарим хубинь Сургут—Уренгой гэжэ түмэр замаар абаашагдаад, удаань үбэлэй haрануудта гол мүрэнүүдэй мүльhөөр хушагдахада, тэрээн дээгүүр Ямбург хүрэтэр хүргэгдэдэг. Рельснүүдэй Ямбург хүргэгдэхэдэ, сагай эрхэ байдалhаа дулдыдангүй барилгын материалнуудые, техникэ, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые иимэ найдамтайгаар зөөхэ арга олгохо, Сибириин газай уурхайе ашаглан хэрэглэлгые хурдадхаха байна.

Орёо хүшэр эрхэ байдалда транспортын барилгашад хүдэлнэ. Сэбдэг хүйтэн газараар энэ трасса үнгэрхэ, хэдэн зуугаад гол мүрэнүүдые дабажа гараха болоно. Жэлэй дүүрэтэр 40 километр зам баригдаха гэжэ хараалагдана. Харин 1986 ондо хүдэлмэриин түрүүшын поезд Ямбург ерэхэ юм.

НЭЭМЭЛ БЭШЭГЭЙ ҮДЭР

СОВЕТСКОЕ (Хальмагай АССР). Хальмагай арадай депутадуудай Приозёрно районной Соведэй гүйсэдкомой элүүрые хамгаалгын зургаануудай хүдэлмэриие hайжаруулхадань нээмэл бэшэгэй үдэр туhалhан байна. Ажалшадай шуумжэлхы дохёонуудаар районой түбтэ тэрэ үнгэргэгдэhэн байгаа.

hүүлэй үедэ Приозёридо ехэ юумэн хэгдээ: булта hуурин тосхонуудта участково больницанууд гү, али фельдшерско-акушерскэ пунктнууд нээгдэнхэй. Тэдэнэр мэргэжэлтэдээр бүридхэгдэнхэй, транспортаар, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. Поли дээрэ, фермэнүүд дээрэ хүдэлдэг хүнүүдые хангаха нүүдэл бригада эмхидхэгдэнхэй.

Гэбэшье хүн зоной элүүр энхые хамгаалгатай холбоотой шиидхэгдээгүй зарим асуудалнууд үшөө бии байна гэжэ нээмэл бэшэгэй үдэр тодоруулаа hэн.

Хүн зоной бухы асуудалнуудта хүндэтэй хүдэлмэрилэгшэд харюусаа. Район дотор элүүрые хамгаалгын албанай хүдэлмэриие hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудай түсэбтэ ажалшадай дурадхалнууд оруулагдаа.

Элдэб асуудалнуудаар ниитын hанамжые мэдэжэ абаха талаар ашаг үрэтэй арга болоhон нээмэл бэшэгэй үдэрнүүд ба долоон хоногууд ниислэл хотодо болон республикын зарим районуудта ходо үнгэргэгдэдэг болонхой.

ОРОД НОМОЙ hАЙНДЭР

ВИЛЬНЮС. РСФСР-эй үхибүүдэй болон эдиршүүлэй номой үдэрнүүд Литвагай ниислэлдэ hая нээгдэбэ.

Россин Федерациин уран зохёолшод, уран зураашад, хэблэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, полиграфистнууд эдир уншагшадтаа ерээ юм. Соёлой hайндэрэй үнгэргэгдэхэ хото городууд болон хүдөө нютагуудта эмхидхэгдэхэ олон тоото уулзалгануудта айлшадтай хамта Литвагай уран зохёолшод хабаадалсаха юм. Үхибүүдэй эндэхи эгээл мэдээжэ поэдүүдэй нэгэн, Г. Х. Андерсанай нэрэмжэтэ уласхоорондын шангай лауреат Анзельмас Матутис тэдэнэй нэгэниинь болоно. Энэл шанда хүртэhэн Ирина Токмакова тэрэнэй «Ойн телевизор» гэжэ номые ород хэлэн дээрэ оршуулhан юм. Литвагай уран зохёолшо өөрынгөө ээлжээндэ ородой уран шүлэгшын зохёолнуудтай нютагайнгаа эдир уншагшадые танилсуулhан байна. Хэблэлдэ бэлдэгдэhэн ородой хүүгэдэй поэзиин «Хараасгай» гэжэ антологидо тэрэнэй шүлэгүүд оруулагданхай. Совет засагай жэлнүүдтэ Литвада ургажа ябаа эдир үетэндэ зорюулагдаhан ородой литературын 800 гаран ном түрэл хэлэн дээрэ оршуулагдаа юм. Тэдэнэй хамтын тираж 18 миллион хэhэг болоно.

hайндэрые угтуулан Вильнюстэ үхибүүдтэ болон эдиршүүлдэ зорюулагдаhан аха дүү Россин литературын шэнэ номуудай выставкэ нээгдээ. Тэндэ табигдаhан 1400 номууд Литвагай библиотекэнүүдтэ дамжуулагдаха юм.

(ТАСС).

...ДАЙ ЗАСЕДАТЕЛЬНУУДАЙ ҺУНГАЛТЫЕ УГТУУЛАН

...ЛГААЯА ГҮЙСЭДӨӨР БЭЕЛҮҮЛЭГШЭД

...шндхэбэри абалгада ...й түлөөлэгшэдэй ...ушар совет сүү... хууляар олгог... шухала ёһо гури... ...энинь болодог ...СР-эй Конститу... ...ын статья дотор ...байса бэшээтэй: ...ууд тэ граждан ...ошно хэрэгүүдые ...лэ хамтын зүб... ...ээр; харин нэ... ...ын сүүд дээрэ ...дательнуудай ха... ...аар бэелүүлэг... ...эгүүдые хаража ...дэ арадай засе... судьягай бүхы ...хэрэглэдэг». Сүү... ...эбэри абалгада ...заседательнуудай ...ээ үүргэ иигэжэ ...доhон байна ...баримтын соци... ...дэhэн сэгнэшэгүй ...шартай гэжэ тэм-

...шэнэ Конститу... ...сүүдэй шиндхэ... ...ын демократиче... ...э һуурниь үргэд... ...радай заседатель... ...шадай урда тоо...

...дэй гол шухала ...о арадай заседа... ...һунгалта социа... ...сахилгые шангад... ...лай журамые саа... ...жүүлэлсэхэ зэр... ...алис хуули нари... ...хамгаалха, хуу... ...харша ябадал... ...гаргаануудые усад... КПСС-эй Програм... хараалагдаhан зо... ...ай нэгэн гээшэ. ...ика доторнай дүн ...ай 4 мянган за... тоологдодог юм. ...дэй, колхозни... ...зургаануудай ...лэгшэдэй болон ...теллигенциин үнэн сэхэ түлөөлэгшэд энэ оуралдэ оролсоно.

Арадай заседательнуудай һунгалтада нэгэнтэ бэшэ дэбжүүлэгдэжэ болохо юм. Ушар иимэһээ тэдэнэй олонхинь хоёрдохи, гурбадахияа арадай заседательнуудаар һунгагданхай.

Буряадаймнай республикын алишье райондо хүндэтэйшье, харюусалгатайшье уялгаяа эрхимээр бэелүүлэн, олон жэлэй туршада ажаллажа ябаhан хүнүүд олон. Зүүн Сибириин технологическа институтай лабораториие даагша Л. Г. Подкорытова Советскэ районой арадай заседателяар арбан табан жэлэй туршада хүдэлжэ ябана. Энэ эрхэтэ уялгаяа тэрэ харюусалга ехэтэйгээр бэелүүлдэг.

Яруунын районой үдэшын һургуулиин директор Е. А. Токарева, судна бүтээлгын заводой мастер А. И. Панч, локомотив-вагон заһабарилгын заводой гэр байрын управлениин бухгалтер А. Г. Корнеец, Баргажанай районой Онёо тосхоной библиотекарь Л. Р. Ринчинова гэгшэд арадай заседателяар нэгэнтэ бэшэ һунгагдаhан юм. Ажалшадай дунда хүндэ ехэтэй болоhон арадай заседательнуудые нэрлэхэ болоо hаа, Яруунын районhоо Г. Л. Туезов, Октябрьска районhоо геодезист Иунин, штукатур-шэрдэгшэ Шантунова, Железнодорожно районhоо барилгашан Митыпов гэгшэдые дурдахаар. Эдэ нүхэднай гансашье сүүдэй хэрэгтэ хабаадалсадаг бэшэ, мүн хүн зоной дунда пэргылэмжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг хүнүүд гээшэ.

Социалис хуули ёһые бэхижүүлгын, гэмтэ ябадал гаргалгатай тэмсэлгын асуудалнуудаар ажалшадай ажал хүдэлмэри, ажаһуудал ба һуралсал дээрэнь шиндхэгдэнэ. Республикын хуули сахидаг органуудай үүсхэлээр хуули ёһын ба хуули журам эбдэлгын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулгын асуудалнууд районуудай партиино-ажахын эдэбхитэдэй суглаанууд, пленумүүд, арадай депутадуудай райсоведүүдэй сессинүүд болон гүйсэдкомуудай заседанинууд дээрэ, депутадуудай саг үргэлжын комиссинууд болон бүлэгүүдтэ харагдадаг байха юм.

Арадай сүүдэй хүдэлмэришэд хүн зоной дунда, ажалша коллективүүдтэ хуули ёһоор хөөрэлдөөнүүдые хэдэг. Иимэ хүдэлмэри Хоринин, Улаан-Үдын Советскэ районуудта эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ. Сүүдэй түрүүлэгшэнэр А. П. Усов, К. Ф. Власов гэгшэд арадай заседательнуудай ажал хэрэгтэ ехэ һүлөө үзүүлдэг, тэдэндэ туһаламжа хүргэдэг байна. Сүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй предприятинуудта, ажахынуудта ошожо, һонирхолтой хөөрэлдөө, һэргылэмжын хүдэлмэри үнгэргэлгэдэ дээрэ дурсагдаhан районуудай арадай заседательнууд анхаралаа ехээр хандуулдаг юм. Үйлэдбэриин предприяти болон ажахынуудта гүрэнэй ба хубиин зөөри үбэршэлгэ, хулиган ааша гаргалга, хулгай болон бусад уголовно хэрэгүүд үшөөшье тохёолдодог гээшэ. Ушар иимэһээ коллективтэнь ошожо, сүүд хэлгэ хүмүүжүүлхы ехэ удхатай хэрэг.

КПСС-эй XXVI съездын шиндхэбэринүүдые болон «Хуулиин ёһо заршам сахин хамгаалха хүдэлмэриие һайжаруулха ба хуулида харша ябадал гаргалгатай тэмсэлые шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай 1979 оной августын 2-ой тогтоолые бэелүүлхын түлөө республикын районуудай арадай сүүдүүд уголовно тодорхой хэрэг харахадаа, хуули эбдэгшын заһаран хүмүүжүүлхын ба тиимэ гэмтэ ябадал һэргылхын тула хэһээлтын удхые дүүрэнээр сэгнэлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулдаг болонхой. Гэхэтэй хамта, ниитэдэ ехэ аюултай бэшэ гэмтэ ябадал гаргаhан нюурые сагааруулха гэхэ гү, али условноор хэһээхэ хэмжээн абтадаг байна.

Ажалша коллективүүдэй дундаhаа һунгалта бүхэндэ шэнэ хүнүүд дэбжүүлэгдэдэг. Тингэжэ социалис хэрэг заргa шиндхэлгэдэ совет эрхэтэд олоороо хабаадана гээшэ. Өөһэдынгөө дундаhаа хэнээ арадай заседатель болгожо, тэрээндээ үнэмшэлгэ барюулха тухайгаа һунгагшад өөһэдөө шиндхэдэг.

Ажалша коллективтэ зууһаа дээшэ гэшүүдэй тоологдодог hаань, иимэ суглаан үнгэргэгдэнэ. Хэрбээ коллективэй гэшүүдэй тоогой зуу хүрэхэгүй байгаа hаань, энэ коллектив ондоо ажахын гү, али эмхиин гэшүүдтэй хамтаран, суглаагаа үнгэргэхэ баатай болоно.

Арадай заседатель гээшэмнай үргэн эрхэтэй, харюусалга ехэтэй ниитын ажал ябуулагша мүн. Арад зоноор һунгагдаад, Россин Федерациин нэрэһээ хэрэг зэргые шиндхэлсэхэ гээшэ — хүндэтэйшье, тон харюусалгатайшье хэрэг.

Тиимэһээ арадай заседательнууд иимэ ушар байдалай удха шанарые мэдэрэн, социалис хуули ёһые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулха бээз гэжэ найдагдана.

А. ПОКАЦКИЙ,
Буряадай АССР-эй юстициин министр.

Цырен-Дондок ХАМАЕВ

АНГИРАЙ ГУНИГ

(ПОВЕСТЬҺОО ХЭҺЭГ)

Уран зохёолшо Цырен-Дондок Хамаев «Ангирай гуниг» гэжэ шэнэ тужаяа удхалхадаа, мүнөө үесын хүдөөгэй ажалшадай ажабайдалда анхарал хандуулба. Тус тужань уянгата-философско һабагшатай. Пенсидэ гараhан, урдань дайнда хабаадалсаhан, түрэл совхоздоо луговодоор хүдэлжэ ябаhан һажаал хоёр хүнэй ажабайдалhаа үндэhэлэн, сэдьхэл бодолойнь хүдэлсые, ажабайдалайнь орёо байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн харуулхые оролдоо.

Х АРАНХЫ хара үглөөгүүр бодоhон Палам ута тэргэдээ борогшоноо оруулжа, хурса үзүүртэй хүрзээ дээрэнь хаяад, мүльһэтэһэн харгыгаар түергэн, һужааг руу ошоходоо, Аягмаагайнгаа шууражa, шэг шарай алдаhанда зүрхэеэ үбдэн ябаба. Али хабар болоод, тиигээшье юм гү даа, мэдэхын аргагүй. Хамаг амитан хабартаа турадаг, зүдэрдэг, үһэ ноohоёо гуужадаг, байгаалишье хуушан түхэлөө шэнэлжэ, сэсэг ногоогоо дэлгэхээ бэлдэдэг ха юм.

Иигэжэ hанаагаа заhаашье hаань, һэжэгэй манан һэхүүргээ татажархёод, нара бүрхөөн халхалhан тэнгэриин үүлэндэл, досоохиень бүглүү болгоно. Энэ үглөөгүүршье һүтэй гашуухан сайень оошон уужа, бэлдэһэн эдеэень эдижэ байхадаа, Палам бэеэ барижа шадангүй:

—Хүгшэн, шарайш яагаа зүдэрүү, нимгэн шэнги үзэгдэнэб? Үбшэлөөгүй бээзш?—гэжэ хухарhан хоолойгоор һураад абаа һэн.

—Яагаад орхихонь һэмниб даа. Бэеэ адаглаhаней үлүү,—гэжэ тоогоо томжороогүй, үбгэндөө зэмэрхэһэн шэнгеэр дуугараа.— Хүгшэржэ байhанаа мэдэхэ хэрэгтэй.

Торожо, анираа, хатаhан Палам үргэн сохынгоо олон уршалаа эльбэсэгээн, буурал һаншагаа шэмхэсэгээд гээд, нюдэеэ аняад орхёо һэн. Үбшэлөөгүй hамгаяа үбшэлөөш гэхэдээ, hанаагаа зобоошье һэн гэлэй, һайн үгэ ама гараагүй, тэрэ саанаа өөрөө урдаhаа үрэбтэрөөр үрюулшэбэ ха юм.

Модоной үндэhөөр түнхижэ хэһэн мантагар томо толгойтой гааhаяа баюулhаар, хотонhоо гаража, һужааг руу дугшуулхадань, тэнгэриин зүүн хирхагта хөөрсэгэнэлдэн үүлэд улайржа, наранай гарахань дүтэлөө гэжэ мэдэхээр. Үсэгэлдэр тараажа табиhан уhаниинь нилээдгүй газар хушанхай, уhанай нюруугай сайбалзахань эли үзэгдэнэ. Ябадалдаа ороhон мориёо баалангүй, хонхоёнхо газарта һэжүүлhээр, Палам хүрэхэ газартаа хүрэжэ, хагда ногоондо шүдэрлэжэ табиба.

Түйлай өхэ түүдэг носооhондол, наран шобхо хаданuудай саанаhаа бултайгаад, сөөрэм, таляан газарнуудай уhанай нюрууе мүнгэн хашарhаар наадхуулжархина. Үнинэй агаарта үлхэлдэжэ, таhалдашагүй хонхо үлгэжэрхиhэн жэргэмэлэй дуун бүри һүр һүлдэтэй, гоё һайхан болоходол гэхэ юм.

Һайрамай шара уhа ондоо тээшэнь таллуулха хүсэлэнтэй, хүрзээ абаад, зүүн тээшээ гэшхэһэн Паламай нюдэндэ газарhаа тээ дээхэнүүр саhанай уhанай тогтомол газараар ори гансахан ангирай ниидэн ябахань харагдашаба. Палам угзаруулhан юумэндэл дороо зогсожо, хүрзээ газарай гэдхэн хүрьһэ руу шаагаад, үбэлhөө хойшо хагсаагүй хуушанай халимдар тарбаган малгайгаа абаба.

—Жэгтэй байна даа! Үнэхөөрөө гансаараа гээшэ гү? —гэжэ өөрhөө асуугаад, тойрожо байжа хараашалхадань, ондоо ангир дүтэ нааша байбагүй.

Гансаардаhан ангир гуниг уйдхар хадагалhан таагдашагүй аялга холо саагуур тараажа, алтарhан үбсүүгээ наранай элшэдэ наадхуулан, сөөрэмэй хажууда һуужа, сүлөөтэйгөөр далияа һэхэбэ. Хоолойгоо һунаажа, толгойгоо үргөөд, зүг бүхэн тээшэ тойрожо харана, юушьеб хүлеэнэ, бэдэрнэ хэбэртэй.

Паламай досоо һэлдээршэжэ, нюрга руугаа хүйтэн уhа хаюулhандал, аягүйгөөр жэхэгэд гээд абаба. Ангир шубуун эжэлээ алдабал, гансааран ябажа, наhаяа дүүргэдэг гэдэгынь зүб байба гээшэ гү даа? Тиигээд лэ буряад зон хэр угhаа ангир шубуу огтолон алажа болохогүй гэлсэдэг байгаа гээшэ ха. Агсашагүй дуранда ээлэгдэһэн хүндэл ха юм. Тиимэ хүн эжэл гансаяа хэнтэйшье һэлгэжэ шададаггүй, наhан соогоо бурхан шэнги тахижа ябадаг. Хайрлаха мэдэрэлдэ абтаhан Палам:

—Ониинhон ороолон даhаа! —гэжэ холо ябаhан хүнэй дуулахаар хараал шэрээл дороо табиба.

Энэ хараалынь Ёдогондо сэхэ хабаатай байгаа бшуу. Нёдондо хабар баhал эды багаар һан хаш. Тиимэ даа, тон эды хирээр һэн. Паламай сабшаланайнгаа газар уhалжа, сүлөөгүйшэг байтарнь мори унаhан, арадаа ёдогор буу үргэлhэн, һалхи һаматай үдэр байжа, үнгэгдэжэ, хуушаржа һалаха болоhон хэрмэн малгайнгаа хасабшые хасабшалhан Ёдогон үдын хойто тээ ерэжэ, мэндээ мэдэлсэбэ. Хоёр үүринэр тэргэ дээрэ һуужа, һонин һорьмойгоо хубаалдаба. Уhалууриин газар зэргэлээд, хилэ татадаг аад, хоёр үбгэд хаа яахан уулзажа, тамхияа залалсадаг, халуу оруулжа, сайханаашье хамта уугаад тарадаг һэн. Тэдэ тэдэнэй хоорондо хээээдэшье халуун сэдьхэлэй хөөрэлдөөн гарадаггүй, хоёр ондоо модые нэгэ болгохоёо оролдон, холбожо уяhантай адли, сэдьхэл бодолынь мүргэлдэжэ таарахагүйл даа. Тооhо хүдэлгэжэ, газар гэшхэжэ ябаа болоо хадаа нютагайхид уулзадаг лэ haaбза. Тиихэдэшье һуужа, тамхияа татаад, үтэгжүүлгын хэр ехэ гаргагдаhан тушаа Палам һураа һэн. Өөрынь талаhаа энэнь үбшэнтэй асуудалынь байжа, ухашалха баатай болдоо. Балайш дээрэ юумэниинь үгы, гаргагдаха шэбхээр дуталдадагыень мэдэхэдээ, хүгшэрhэн газарта ганса уhалуури бэшэ, үтэгжүүлгын аргагүй хэрэгтэйень һануулан тэмдэглэһэн юм.

Ёдогон дороhоо зүүгээр хадхуулhандал, байра һуурингүйгөөр хүдэлсэгөөжэ, үнөөхил али юумэндэ зободог, һалзадаг зангаараа ха юмши гэжэ бодохо забhартаа:

— Совхозой ноёдой бүтээжэ шадахагүй юумые бидэнэй бүтээгээдхихэ юун байхаб, — гэжэ бэеэ доро даруулан, манай оролсохо хэрэг үгы гэhэндэл хэлэбэ.

— Дан тиимэ бэшэ даа, Ёдогон, — гэжэ һүүлыень хабшахаяа бодоhон Палам һөөргэдэбэ: — Өөhэдөө яагаа зонбибди?! һануулха, эрилтэ табиха уялгамнай бэшэ гү? Табигданагүй бэшэ, табигданал даа. Үшөөл хүсэ хүрэгдэнэгүй. Партийна суглаан дээрэш би хэдэн дахин хэлээл һэнби.

— Тиигэһэн аад, юуеынь һурасагаанаш?!

— Шиниин бодол мэдэхээ, зүбшэжэ үзэхээ бодоо һэм.

— Хаял даа саашань! — гэжэ тэрэнь шагнахашье дурагүй байба. Анханай ухар, ажал хүдэлмэри, ажабайдал тушаа холуур тойруулжа бододоггүй, үдэрэй үнгэрбэл дүүрээ гээд ябадаг Ёдогон хүлэг-халаг гээд, дабхаряагүй зурагар уйтан нюдэеэ хурсадхаадхина. Хаб хара шарайтай, нюур дээрэхи морхогор хамарайнгаа сагаан үhэ бултайлгаhан нүхэнhөө тамхинайнгаа утаа сорголуулан баяюулхадаа, Паламтай хяралдадагаа, багтажа ядадагаа hанаад, тонилон ошог, хэлэhээрээ болог саашаа гэжэ бодоhон юм. Тэнгэри газарш хоёрой ниилэжэ байгаа hаа, хамаань юуб, байдаг лэ Ёдогон байха, хэгдэдэг лэ юумэниинь хэгдэхэ ха юм. Энэ Палам лэ гансааран Москва байгуулжархихын шэнээнээр аашалха. Цырен-Доржи эсэгэньшье иимэрхүү һэн. Тиигэжэ ябаhaар лэ, ангиин дайсан гэгдэжэ толгойхоноо эдинэ һэмнай даа. Һамуу саг hаань, Паламайшье бүтэн бүлеэн ябахань мэдэгдээгүй. Нэгэ тээхэнэ сэсэрхэдэг хэлэнэйнгээ үзүүрhээ хахууляар татуулха һэн.

Муурхажа, үгэ болгоошьегүй hаа, дотороо Паламые хяа хараажа, шүлhээ hайруулан, шубүүгээ угжаhан Ёдогон нэгэ хажар үгэ дуулаа hаа, ээрсэгтэл эрьелдэшэхэ шэнги. Тэд хэн хэниинье үгээ хуряашаба.

Далаяа шахажа, нарбаа сайгаашье hаа, хүл хүнгэн, нюдэ һайтай, һаамалзуур бардам хэбээрээ, юумые юумэндэ бодонгүй, юрэл турьяжа ябаха дуратай хадань, «хүнэй үргөөдэһэн» гэжэ нютагаархидынь хэлсэдэг. Ёдогон байгаа ааб даа, газарташ, тэрээндэш хэлэ—ян ганса гэхысэ үзэдэггүй. Өөрын бодолгүй, хүнэй хэлээшээр эдеэ хээд, дура зоргон соохоноо аашалжа ябадаг хадань нютаг зониин нугарhaарнь хадхажаш болоо... Едэн толгой Ёдогон арба гаран жэлэй урда хүгшэнhөөшье гээгдэхэдээ үншэрөөд, мухардаад орхёогүй, ондоо гэргэ гэртээ оруулжа, хушуу холбожо һуухаяа, сайгаа шануулхаяашье һэдээгүй. Тиимэ алхам хээшье hаань, Ёдогониие мэдэхэ эхэнэр гэрэйнь богоhо лаб алхажа орохогүй, тэрээнтэй үдэрэйшье туршада тэнсэлдэжэ багтахын хэсүүтэйе мэдэхэ ха юм. Ахир юумэнhээ ард гэжэ, газаа абажа хаяхань тэрээндэ юуншье бэшэ. Харин дүүлэгэр дүлии хүгшэниинь юушье хэжэ, юуншье гэхэдэнь, урдаhаань амаа ангайдаггүй, гэр соохиёо хээтэйхэн, эдихэ эдеэ хоолыень бэлдээтэйхэн байдаг байгаа ха юм. Алиншье тэсэжэ үзэhэн, үхибүүшье гаргаагүй хүгшэниинь үбгэнэйнгөө хубшын оёорой агнуурида hарые hарлан ябахадань, хүйтэ абажа, хадхаляатаад үгы. Ёдогон хүгшэнөө хүдөө табяад, архиханиие барижа, арбаад хоног гэрээ түлингүй, янгинама хүйтэндэ дахадаа орёолдоод, ухэһэн юумэндэл хүдэлэнгүй хэбтэдэг байгаа. Шонын хүлдэмэ гэр сооhь ороhон хүнэй аминhaa хүйтэн уурал бааяжа, удаан тэсэхээр бэшэ болоходо, Ёдогон бухажа-бухажа ерээд, буха ехээр хурхирдаг, архиингаа дууhахада, магазин ошожо асараад, сэржэмдэһэнэйнгээ һүүлдэ галаашье түлингүй, хүршэнэртөө орожо, халуун сай уудаг, табиhан эдеэень зоолголдог һэн. Боргожоhон хатуу бээтэй, шандааhалиг шэрхи, нилээдгүй хатуужал гараhaараа тэнсэлдэнэ, тэнсэлдэhээршье гээшэ аабза. Орондонь ондоо хүн гээшэ hаа, үни хада хоёроо аняад, хүлөө жиинхэй хэбтэхэ гээшэ һэн бээз. Хүйтэн нойтонииешье, бүдүүн эдеэ хоолшье тоодог илгадаггүй, дайралдаhан газартаа хоножо, унтажа һурашаhан тэрээндэ аймшагтай юумэн үгыдэл бэлэй. Түмэр буйлуулмаар бүхэ хотонь хирэ-хирэ мяха hанажа, шаранхатажа эхилхэ. Энэ үедэ шүлhэниинь улам ехээр һайража, болоhон мяханай хоншуухан үнэр морхогор хамарайнь үзүүрые үрбэгэнүүлэн дайрахадал гэдхихэ. Хотон айл соо мяханай олдоогүй hаань, Ёдогон жэбэ жонходо барюулжа, барбагар хара бала һуушаhан ганса амата дробовигаа барижа, ой гарашадаг гү, али галуу нугаhадай ерэhэн байбал, гол горхоной, тарянай полиин булан тохойе шэнжэлэн, үдэшэ үглөөнь гүйлгэдэг байгаа. Мяханай зүйлгүй удаан байжа шадахагүй хүниие яахабши.

Эгээ мүнөө энэ ерэһэнииньшье шубуунай мяха бэдэрэлгэн, масаглалгаяа яажа түргэн гаргаха тухай бодолгон байжа, холо саагуур нюдэеэ гүйлгөөд, олон табые шашалдаха, хөөрэлдэхэ дурагүйшэг, тамхияа татажа абаhaар, үндыжэ мориндоо ошобо. Хөөрэлдэхэ дурагүй, яаралтайень тухайлаад, Палам барибагүй, Ябахал мүрөөрөө ябаг лэ, мэдээжэл Ёдогон гүбэ.

Һайраhан шүлhэниинь абаахайн шүлhэндэл энгэр руунь унжалдан таталдажа, арбагар жаахан үхибүүе hануулна. Нюдэниинь иишэ тиишээ эригэшэн, хээрэ талада хулгай хэхээ байhан хүнэй түхэлтэй. Хобшогор нюурынь, шүншыд гэhэн үргэниинь, доошоо бууужа, үргэгдэжэ байhан нидхэнь хайшаашьеб зориhон хүнэй хаба зориг бии болгоно. Хүнэй сэдьхэл соо орожо үзөөгүй аад, юун гэхэбши? Эмээлэйнгээ бүүргэhээ торгоhон дробовигайнгаа ооhор татажа үргөөд, зүүн мүр дээрээ хаяжа, мориёо тэргэдэ дүтэлүүлжэ, алсагар хүлөө дээрэнь хаяба.

Эдэ бүгэдые адаглажа һууhан Паламай досоо муу зүнгэй һэжэг түрэжэ, гааhaяа тэргын мөөрэдэ тоншоржо байхадаа:

— Буугаар яахаш гээ хүмши даа? — гэжэ асуугаад, дороhоонь өөдэ хараад һууба.— Хабарай саг. Алаха гэхэдэ, хамаг амитан хорюултай... шоношье үгы болошонхой... харуулшаншье бэшэш...

Ёдогон ташууроар хүргүүлhэндэг, эмээл дээрээ аягүйгөөр ёдогод гээд:

— Уhанай шубууд яагааб! Буудажал байдаг бэшэ гүбди?— Яарнуудшни, харагдаха юумэ бэшэл, — гэжэрхиhоор, ута дэлhэтэй, һалтагар жаахан моринойнгоо амые хинсайшатарнь угзаржа, хатартань оруулба. Тэрэ өөрынгөө уhалууриин газар тээшэ ошонгүй, морёо сэхэ сөөрэм тээшэ залажа, һубаг таляангуудые зайhaар саашалба. Байра дээрэнь захадажа шадаагүйдөө, Палам һүүлдэ болоhон хойно толгойгоо шааhан юм.

Үдэшын боро харанаар Палам гэртээ бусадаг, эды багаар заримандаа ажалайнгаа үдэрые дүүргэhэндэ тоолодог байгаа. Тэрэ үдэр энэ хирээр мори тэргээрээ бусажа ябаба.

Буугай хараагай таhаржа байhан үе. Хобоогой доогуур соёруулан ябатарнь, холо бэшэ, хорёод-гушаад алхам дээдэ тээхэнэнь буугай абяан бүглүүгээр наяржа, ангирай мэгдүүтэй хашхараан агаар хаха зуран зэдэлшэбэ. Эрьежэ харахадань, наранай ороhон зүг барин, бүдэг бадаг соо гансаардаhан ангирай сошордолоо табингүй, сортоотойгоор ганганан, түргэ түргэн далияа дэбин саашалхань үзэгдэбэ. Мориёошье хадуунгүй, Палам тэргэhээ һүрэжэ буугаад, шалбаагай хажууда һааралзаhан хүн тээшэ гүйдэлөөрөө ошобо. Ёдогон лэ байгаа ёhотой гэжэ зүнгөөрөө тааhан юм. Үнэхөөрөөшье, тиимэ байшаба.

Арбагашаhан ангирай хүзүүн дээрэ гэшхээд, буугаа мүртөө үргэлэнхэй, һэнгэргүй юумэн ядайн зогсожо, баатаршалга хэhэндэл:

— Бүрэнхыдэ арай гэжэ дүтэ ороболби, — гээдхихэдээ, үүридээ мэргэн шадабаритайгаа магтуулха маягтайхан үгэлhэн байгаа. Тэрэньшье дүрэ буруугаар дүүрээ һэн.

Палам тэрэниие хондолой дээрээ һуушатарнь сээжэһээнь түлхижэрхёод, хоолойгоо гэшхүүлhэн ангирые сүлөөлхэдэнь, үни ами табижархинхай, татаганахань лэ харагдаба. Аманда багташагүй хараал табяад, өөдөө бодожо үрдиhэн Ёдогоной энгэртэ аhажа, бууень һуга татажа абаад, хажуу тээшэнь орогүй шэдэжэрхибэ.

— Муухайхан лэ амитан байнаш даа. Муухайхан! Меэл алаад хаялтай! — гэжэ байгаад, Палам энгэрыень хаха шуу татахаhаа нааша угзарасагааба. Гар даруулжа һураhан, мэгдэхысэ мэгдэhэн Ёдогон түрүүн бахардаад, тулгардаад, үгэ гараагүй аад, носолдохын һайгаар бэеhээ зайлуулжа:

— Боли, боли, нүхэр. Намда бү халда. Тиигэжэ байhaар, үйлэ маанидаа унашуужабди, — гэжэ ябаад, буугаа абахаяа тэгүүлхэдэнь, Палам бүдэртэрнь түлхижэрхёод, бууень абажа, хүрзөөрнь газар наншажа оробо.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

...ОНГОЛ ОРОНОЙ ...УРГАЛДАЙ

...й АССР-тэ МНР-эй ...үнгэргэгдэжэ бай... ...онгол суута дуушан... ...ФР-эй арадай артист... ...насантай бидэ дахин ...лзашабди. Манай рес... ...хүгжэмшэд, аялга ...дуратайшуул энэ ар... ...ын мэдэхэ байгаа.

...—дуунай ёһотой ...һургуулиин түлөөлэг... ...хадаа түрэл орондоо ...дуушан боложо тодо... ...рсан Улаан-Баатарай ...ай дээдэ һургуулиин ...факультедые дүүргэ... ...н. Тэндэ һурахадаа, ...хоолойтой монгол дуу... ...лбэри доро дуунай ...рые шудалаа. Удаань ...ошожо, мэдээжэ дуу... ...о Брымбаров гэг... ...лбэри доро стажиров... ...н байна. Тэрэ гэhээр ...зохёохы намтар ха... ...олой гүрэнэй оперо ...балетдэй академическэ ...театра холбоотой юм. ...хүгжэмтэ классикые ...ин дүтөөр шэлэн, 12-... ...ээ сценэ дээрэ тэрэ ...Оперонуудта дуулаг... ...шахуу гол парти... ...ынэй репертуарта оро... ...иин ба Пуччиниин, Чай... ...ба Бородинай зохёол... ...героининууд тэдэнэй ...хүү һуури ээлдэг.

...ба үндэhэн авторнуу... ...зохёолнууд дээрэ Урт... ...ш дуратайгаар хүдэл... ...Дамдинсурэнэй ...гурбан толгой» гэ... ...ро соо Нансалмаагай ...угаа бэлигтэйгээр дуу... ...һэн юм. Тиигэжэ энэ ...рэнэй дуратай парти... ...нэгэн болоо.

...э дуушанай зохёохы ...ынн ябуулгада буряад ...мүн лэ анхарагданхай. ...мэдэрhэнэй ёhoор, ...орадта, буряад искус... ...дуратай байhанаа ха... ...тула СССР-эй арадай ...Б. Ямпиловай «Шэдитэ ...гэhэн оперодо тэрэ ...Тиигэжэ тус оперые ...табижа, режиссё... ...гэрэжэл олоhоноо гэр... ...нуулаа. Энэ хүдэлмэ... ...имагтал артисткын ...бэшэ, мүн МНР-эй ...болбосоролдо горитой... ...хэрэг боложо үгөө ...хэблэл тэмдэглээ.

...саан имагтал Улаан-Үдэ... ...ростроль хэhэндээшье бэ... ...рин монгол, буряад те... ...дай хоорондо зохёохы ...холбооной байгуулаг... ...хойшо буряад хүг... ...дурлаhан юм. Манай ...дуушад Монгол орон... ...рын бэлигээ харуулhан, ...СР-эй арадай артист Д. ..., РСФСР-эй габьята ...С. Раднаев гэгшэд энэ ...тай хамта оперонуудта ...байха. Дуушан эхэ ...Тоскын партиие анха ...гүйсэдхэhэн юм. Ма... ...республикын хүгжэмшэд... ...энэ амжалта түйлаг... ...жэ Уртнасан тоолоно.

...шье бэлигтэй дуушад ...анай уран бэлигые үн... ...р сэгнэдэг гээшэ.

— МНР-эй арадай артист Уртнасантай би зүжэгүүдтэ олон удаа хамта дуулаhан байхаб,— гэжэ РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев хэлэнэ. — Тэрэнэй дуулахань угаа һайхан. Һайхан хоолой баян мэдэрэл хоёрынь тон зохидоор тааралданхай. Үгэ бүхэнөө үгүүлхэдээ, юун тухай хэлэжэ байhанаа гүнзэгыгөөр мэдэржэ, сэдьхэлэйнгээ дулаан ольhые үгэдэг. Дуушантай уулзаха бүхэндөө, тэрэнэй бэлиг шадабариин ургажа байhые тэмдэглэхэш. Дуушаншье талаараа, актрисыншье талаар түргэн ургана. Хоолойнь абяан, аялга, нугалбари ехэ баян.

Дуушадай итальян һургуулида хабаатай «бель канто» (үгэ бүхэниинь зүбөөр оршуулбал, «һайханаар дуулалга» гэhэн удхатай) онол арга бүгэдэндэ мэдээжэ юм. Энэ томьёо үгэ хадаа хоолойн һайханиие, дуулалгын талаар үндэр болбосоролые тэмдэглэдэг. Дуушадай монгол һургуулиин «бель канто» гэдэг онол аргын түлөөлэгшэ хадаа Уртнасан болоно гэхэдэ болохо. Юуб гэхэдэ, Уртнасан манай үе сагай гайхамшагта дуушадай нэгэн байна.

Болгарида, ГДР-тэ, МНР-тэ үнгэргэгдэhэн уласхоорондын ба республиканска конкурснуудта түйлаhан илалтануудынь энэ хэлээшыемнай тодоор гэршэлнэ. Мүн социалис оронуудта үнгэргэгдэhэн олон тоото гастрольнуудта үндэр амжалта түйлаhаниинь баhал энээниие гэршэлнэ бэшэ гү? Чио-Чио-Санай ба Тоскын партинуудые Советскэ Союзай Ехэ театрай сценэ дээрэ олон удаа гүйсэдхэhэн байха. Манай ороной мэдээжэ ехэ дуушадтай хамта Уртнасан дуулажа, үндэр амжалта түйладаг. Москвагай, Ленинградай, Ташкентын, Кишинёвой олониитын түлөөлэгшэд дуушанай уран бэлигые гоёшоон, альга ташаhан байна.

Уртнасан хадаа вокальна шэнжэ шанараараа оперно дуушан гээшэ. Томонууд характертай образуудые байгуулха, тэдэнэйнгээ сценическэ хүгжэлтые түйлаха аргые уран бэлигэйнь үргэн дэлисэ тэрээндэ олгуулна.

Манай театрай сценэ дээрэ тэрэнэй байгуулhан ордоhото халуун сэдьхэлтэй Тоска гү, али сэбэр һайхан бодолтой Иоланта гү—уян нугархай хоолойн уянгата аялгын ашаар амиды образууд бүтээгдэнэ. Тэрэнэй байгуулhан образ бүхэн онсо өөрын абари зантай. Эдэ образуудайнгаа вокальна ба актёрско талануудые дуушан һайса бодожо үзэhэн байна. Эндэл тэрэнэй уран бэлиг яларан гаража өрэнэ бшуу. Шагнагшадта хадуугдаhан зүжэгүүд үшөө юунhээ бүрилдөөб гэхэдэ, Уртнасантай хамта мэдээжэ монгол ба буряад дуушад дуулалсаа.

МНР-эй арадай дуушан Уртнасантай дахин уулзахаяа хүлеэнэбди.

В. ЛАЗАРЕВА,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэнэй һүүлээр

«ҮШӨӨЛ БЭЛЭН БЭШЭ»

Иимэ гаршагтай материал манай газетын сентябриин 5-най номерто толилогдоhон байна. Тэрэнэй үндэhөөр Түнхэнэй районой хүдөө ажахын управлениин начальнигай орлогшо В. С. Холхоев редакцидамнай иимэ харюу үгэбэ.

Статья дотор дурдагдаhан дутуу дунданууд булта һууритай байгаа. Хүдөө ажахын управлени «Сельхозтехникын» районно отделени хоёр тарья хуряалгын техникые дары түргэн заhабарилхын тула бүхы хэмжээ абаа һэн. Тэдэ хэмжээнүүдэй ашаар «Сибиряк», «Мир», «Восточные Саяны» колхозууд тарья хуряалгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Сентябриин 28-най байдалаар «Сибиряк» колхозой ороohото ургамалай 63 процентнь, «Восточные Саянда» — 75, «Мир» колхозой— 60 процент хуряагдаhан байгаа.

Арад зондоо тон харша Сальвадорой захиргаан США-гай тэдхэмжээр засагаа барижа байнхай. Үнгэрhэн жэлдэ Рейганэй захиргаан Сальвадорто 370 миллион долларай сэрэгэй туhаламжа үзүүлhэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сальвадорой солдат.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС · АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ХАНИ БАРИСААНАЙ ЗАНШАЛТА ҺАРА

УЛААН-БААТАР. Монгол-совет хани барисаанай заншалта һара Арадай Монголдо ехэ амжалтатайгаар үнгэржэ байна. Тэрэ Агуу ехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо, МНР-эй байгуулагдаhаар [illegible]

[illegible] дэбэ. Һарын хэмжээ ябуулгануудта хабаадахаяа МНР-тэ ерэhэн СССР-эй түлөөлэгшэдтэй монгол ажалшад уулзана.

Мүнөө үедэ уласхоорон[illegible]

МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Г. Адья һарые нээлгэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. [illegible]

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ХЭЛСЭГДЭБЭ

ХАНОЙ. [illegible]

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси дээрэ уласхоорондын байдалые гуримшуулгын, буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болюулалгын, гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдалые, харилсаа холбоое бэхижүүлгын асуудалнууд [illegible]

[illegible] хэдэнь социалис гүрэнүүд амгалан байдалаа хангаха зорилготойгоор харюугай хэмжээнүүдые абаха баатай болоно. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр тохёолдоhон оршон байдалые дахинаа хаража, үзэхэ гэhэн али бүхы һэдэлгэнүүдые тэрэ эрид буруушааhан байгаа.

СССР болон бусад социа[illegible]

[illegible] шиндхэлгэдэ элсүүлэн табиха арга олгохо байна.

Израилиин ээзрхэг түримхэй ябуулгаhаа айхабтар ехээр хохидоhон ливан арадай уршагта байдалда уласхоорондын эмхиин анхаралые хандуулнаб гэжэ Ливанай премьер-министр гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Караме мэдүүлбэ. [illegible]

ХАРАГШЫН ҺАНАМЖА

ШЭРЭ БУДАГАЙ НААДАН

Манай хүршэ — хани нэгэдэлтэ Монголой Арадай Республикын үдэрнүүд һаяхан болоно дүүрэбэ. Баяр баясхалангаар билтарһан, бүгэдын һонирхол татаһан хани нүхэдтэй уулзалгануудые, социалис Монголой хүгжэлтэ, түйлалтанууд тухай хөөрэһэн выставкые, нюдэ алдама тала дайдаяа, үлзы һайхан дэбисхэр дээгүүрнь атарлан бэлшэһэн табан хушуу адуу малаа, жаргалаар дүүрэн ажабайдалаа түүрээн магтаһан дуунуудыень, хатар наадыень мартаха аалди? Үгы даа! Социализмын замаар дабшаһан арадай экономико, соёл түйлай ехээр хүгжэн баяжана, һалбарна бшуу.

«Социалис Монгол» гэжэ выставкэдэ табигдаһан залуу үеын хэдэн түлөөлэгшэдэй уран бүтээлнүүд тушаа эндэ тогтохо гээ һэм. Хүршэ гүрэнэймнай соёлые түлөөлжэ, ерэһэн харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, уран зураашад оронойнгоо соёл болбосоролые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ залуу үеын түлөөлэгшэдэй оруулжа байһан ехэ хубита тухай онсо тэмдэглээ һэн. Үнэхөөрөөшье, выставкэдэ дэлгээгдэһэн зурагуудые, уран шэмэглэлэй зүйлнүүдые хаража, бэлиг шадабариин охёор, сэдьхэл зүрхэнэй ульһаар жэгнэгдэһэн бүтээлнүүдтэй золгоһондоо баярлааб.

Уран зурааша М. Бүтэмжын 1977 ондо дүүргэһэн «Сагаан үүлэнүүд» гэжэ бүтээл үзэсхэлэн гоё байгааляараа олон түмэнэй сэдьхэл зүрхэ буляанхай Монгол һайхан ороной нэгэ булангые харуулна. Энэ зураг юугээрээ харагшын дура сэдьхэлые татанаб гэһэн асуудалда харюусаад туршая. Үнгэ будагайнгаал талаар энэ бүтээл хүнэй нюдэндэ дары обёорогдоодхино гэжэ бодохоор. Наранда шатаһан сүл губи гал дүлэн шэнги улаан үнгөөр «амисхална». Сайбар хүхэ үнгэтэйгөөр зурагдаһан үүлэн бөөгнэржэ, өөдөө хөөрэжэ байһаар харуулагданхай. Баглагар-баглагар үүлые харахада, тон һонин. Мүн үүлэн улаабхилан шатажа байһан шуу. Теэд тиимэ байншье аргагүй ха даа. Халуун элһэнэй амин хайшаа ошохо һэм! Ангаһан тэмээн сагаахан ботогонтоёо саанахана ялайгша нуурмаг тээшэ галгинхай. Хоёр ондоо иимэ үнгэнүүдэй хажуугаар хара-хүхэбтэр тэнгэри үүлэнүүдэй хоорондуур харагдана. Шаташаһан, ангаһан губи зэрэлгээтэһэн алас... Тобшолон хэлэхэдэ, монгол зурагта үнгэ будаг хэрэглэдэг арга энэ бүтээл дээрэ тодорон гарана. Бодото ажабайдалһаа һаруул хурсаар, үнгэ шэрыень үдхэрүүлэн зурагдаһаншье һаа, энэ зураг хүн бүхэнэй дурые буляажа, сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэнэ, тааруу зохидоор харагдана. Бэлигтэй хүнэй бүтээһэн хүдэлмэриин таагдашагүй оньһон иимэл гээшэ ха юм.

«МНР-эй ажалай баатар Хүрэт» (1974 он). «Адуушанай һайндэр» (1975 он) гэһэн М. Бүтэмжын зурагууд тушаа хэдэн үгэ. Тэмээшэн Хүрэдэй амаржа, гааһаяа зуугаад, сомсойжо һууха үедэнь уран зурааша харуулна. Хүдэр томо бэетэй малша хүн. Хүн руу сэбэр сэхээр хараһан, дала мүрөө тэниилгэнхэй. Ажалаараа бэеэ тодоруулһан, шадамар, бэрхэ хүн гэжэ хараһаар лэ ойлгохоор. Хүрэдэй саахануур тэмээнүүд харагдана. Тус бүтээл ажалай баатарнуудай эндэ дэлгэгдэһэн бусад портредүүдтэ орходоо нэгэл ондоо. Тэрэнь юун бэ гэбэл, тэмээшэн, хажуу талаарнь зурагдаһан тэмээнүүдынь нэгэ үнгөөр будагданхай. Хурэт малайнгаа дунда байһаар үзэгдэнэ. Харин иимэрхүү бусад зурагуудта малшад адуу малайнгаа наада захада, бидэнэй хажууда байһан шэнгеэр харагдана. Сайбар хүрин, нарай аятай элшын үнгэ будагтай энэ хүдэлмэри дулаахан мэдэрэл түрүүлнэ. «Адуушанай һайндэр» дурсагдагша бүтээлшүү үнгэтэй. Зүгөөр нэгэ бага сайбаршаг. Мүн хүрибтэр үнгэ оролсонхой. Зурагай наада захада атар тарган гүүн һая гараһан нарай унаганайнгаа хүл дээрээ тогтожо ядажа байһые энхэрэн шэртэнэ. Тээ саана, һүрэгэйнгөө тэг дунда шахуугаар харуулагдаһан 3 адуушан унаган, гүүн тухай бэе бэеэ үрдилдэн, эбдүүсэлдэн хөөрэлдэнэ шэнги. Үүлтэр һайнтай унаган байжа болоо ха. Адууншье хүлгөөтэй. Гайхаһан нюдэд олон. Магад, адуун һүрэгөө арьяатан шоноһоо аршалха унаган мүндэлжэ болоо. Үгышье гэбэл, ерээдүйдэ агтын солые дуудуулха хүлэг аалам? Унагахан, нарай хөөрхэн амитахан. Адуун һүрэгөө арьбадхаха гээшэ малшанда ехэ баяр, һайндэр.

М. Бүтэмжын выставкэдэ дэлгэгдэһэн бусад бүтээлнүүд малшадай ажал хэрэгтэ, ажабайдалдань зорюулагданхай. Тэдэнь мүн лэ авторай онсо маягые, өөрынь харасые гэршэлнэ.

Залуу уран зураашад Ц. Энхжин, Д. Болд гэгшэд Бүтэмжэдэл адляар үндэһэн зурагайнгаа үнгэ будагые, түхэл маягые хэрэглэхэ гэжэ оролдодог байна. Тэдэнэй бүтээлнүүд ажабайдалай бүхы талануудта зорюулагданхай. Жэшээлхэдэ, Энхжинэй зурагуудай дунда натюрморт, байгаали, адуу малшье, портрет харуулагдаа. 1981 ондо зурагдаһан «Натюрморт» гэжэ бүтээл. Олон уран зураашад иимэ зурагуудые зурадаг. Нэгэн юрэ бусын юумэнүүдһээ бүридэһэн бүлэг суглуулжа харуулдаг. Нүгөө зариман тон юрын ажабайдалда хандадаг шуу. Энхжинэй зураг дээрэ түмпэн, хахад бүүлхэ хилээмэн, сай шанадаг гүсэ, гонзогор хара хоёр бүтылкэ хутага. Зурагай гол үнгэ будаг дулаан, сайбар, ягааншуушье гээшэ гү гэхээр. Гэхэтэй хамта стол дээгүүр дэлгэгдэһэн гол түлэб улаан үнгэтэй аршуул бүхы бүтээлдэ өөрын онсо «аялга» байгуулна. Энэшье хүдэлмэридэ монгол зурагай үнгэ будаг тоб гэмээр харагдана.

«Хабарай сагта» (1982 он) гэжэ хүдэлмэри дээрэнь тогтоё. Энэ бүтээл хабарай наруули, дулаан болоод байһан саг тухай. Сэнхир, сэбэр, тэнгэри. Нарай ногоон хүсэ абана. Сэнхирлэн ягаарһан хада. Хадын оройгоор эндэ-тэндэ саһан. Дулааханаар жэгнэһэн хабарай наран. Эгээл энэ сагта байгаалишье, хүнэй сэдьхэл бодолшье һалбаран ягаардаг. Хэды гоёб даа хабартаа! Иимэ һаруул мэдэрэл түрүүлһэн бүтээл хадаа сэдьхэлэй утаһа дайрамаар уянгата зураг. Энхжинэй найруулжа шададагые, уран бэлигэйнь нугалбариие элирүүлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Д. Болдын 7 зураг тус выставкэдэ табигдаа. Тэрэнэй уран бүтээлнүүд залуу зураашадай дундаһаа тон олоор дэлгэгдэһэн байна. Энэ баримта мүн лэ зохёохы арга шадабариень, бэлигыень гэршэлнэ гэжэ сэхэ хэлэлтэй.

Мүнөө Болдын «Натюрморт» (1981 он) дээрэ тогтоё. Выставкэдэ табигдаһан бүтээлнүүдэй дунда зураашын энэ хүдэлмэридэг адли нэгэшье бүтээл үгы. Тус зураг мүнөөнэй маягаар найруулагданхай. Столой хушалта нэгэ тээшээ татагдажа, нүгөө захадаа суглуулагдажа эбхэгдэнхэй. Столой хушалтагүй углуугай «нюсэгэн нюур» хара үнгөөр ялбайна. Тэрээн дээрэ шубуун дэн һуулгадаг юумэн, ёдойлдоһон нэгэ хэдэн сэсэгүүдтэй домбо, эдеэнэй табюур дээрэ рюмкэнүүд, хажуудань кофейник. Хүйтэн сиибэр үнгөөр найруулагдаһан зураг. Сэхэ, нугалбаригүй шугамдал адли аргаар тэрэ бүтээгдэнхэй. Энэ зураг авторай арга боломжын баян, һанаһан юумэеэ хүнэй сэдьхэлдэ хүргэжэ шадаха байһые харуулна.

1981 ондо түгэсхэгдэһэн «Мори урилдаанда» гэжэ зурагынь. Энэ бүтээл юрын ажабайдалда, хүнэй абари занда зорюулагданхай. Мори урилдаанай боложо байһан саг. Нэгэ зариман һуунхай. Нүгөөдүүлынь зогсонхой. Хэнэй хүлэг түрүүлнэ ааб гэһэн гансал юумэн тэдэнэрэй ухаан бодолые эзэлээд байна. Нэгэн дурамбайһаа һалахаяа болишонхой. Хажуудань зэргэлжэ һууһан хоёр арсалданад. Эдэнэрэй саана зогсоһон хэдэн хүнүүдые харанабди. Тэдэнэй нэгэн — яһала үндэр нюргатай. Тэрэ бүгышэһэн юумэ ехэл анхаралтайгаар урилдаан гээшэ харана. Хэнэй морин түрүүлэн ерэхэнь ааб гэжэ саанань байгшад зүбшэнэ хэбэртэй. Хүн бүхэниинь өөрын абари зантай. һонирхомоор.

«Бидэ таряалан дээрэ танилсаабди» (1982 он). Эдеэшэһэн шаргал шара таряан надхана, долгилно. Комбайнууд түр зуура зогсоогдонхой. Энэ бүтээлэй эгээн наада захада тэрлигтэй хүн, зурагайнгаа бүхы түхеэрэлгэнүүдые бэлдэһэн, мүнөөнэйхеэр хубсалһан хүбүүн. Эдэ хоёрой саагуур—хүдэлмэришэд. Улаан үнгэтэй комбайнууд таряан далай соо тодоор харагдана. Олон үнгын наадаһан зураг. Гэбэшье шаргал шара таряанай үнгэ диилэнхэй. Тус бүтээл үйлэдбэридэ зорюулагдаһаншье һаа, уянгата дуунай аялгаар сэдьхэлэй хүбшэргэйе хүдэлгэжэ, дулаахан, таатай зохид мэдэрэлээр бидэниие жэгнэнэ.

Гурбан уран зураашадай хүн бүхэниинь өөрын онсо маягтай, өөрын үгүүлэлтэй. Гэбэшье тэдэнэр бэлигтэй, үндэһэн зурагайнгаа баялигые өөһэдтөө тааруулан хэрэглэжэ шададаг байна гээд онсололтой. Тиимэл һэн тула арадайнгаа искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байна бшуу.

Д-Р. ДАМБАЕВ,
журналист.

«ЭСЭГЭ ОРОМНИ, ШАМДАА ДУРАТАЙБ»

М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын жасада «Эсэгэ оромни, шамдаа дуратайб» гэһэн шэнэ брошюра оробо. Энэ брошюра гол түлэб залуу уншагшадта дурадхагданхай. Үргэн ехэ Эхэ оронойнгоо, хизаар нютагайнгаа үнгэрһэн түүхэдэ, мүнөө үеын байдалда, ерээдүйдэ зорюулагдаһан ямар литература уншажа болохоб гэжэ энээн соо заагдаһаниинь һайшаалтай.

Хоёр хэһэгһээ бүридэһэн энэ брошюрада найман хөөрөөн оруулагданхай. Нэгэдэхи «СССР: мүнөөдэр, үглөөдэр» гэһэн хэһэгтэнь социалис байгуулалтын гол түйлалтанууд, булюу һайн талanууд, совет ажабайдалай ёһо заншалнууд, СССР-эй эрхэтэнэй — патриот-интернационалистын шэнжэ шарай тухай литература мэдээтэй боломоор. Энэ хэһэгэй зарим хөөрөөнүүд совет эрдэм, техникын түйлалтануудта, шэнэ барилгануудта, СССР-эй үйлэдбэриин томо комплекснуудта зорюулагданхай. Хоёрдохи хэһэгынь «Хэзээдэшье арадай дурасхаалда» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Эндэ ороной түүхэ, революционно, дайшалхы, ажалай ёһо заншалнууд, СССР-эй арадуудай национальна соёл болбосоролой асуудалнуудта зорюулагдаһан хөөрөөнүүд баримтануудаар баян.

В. И. Ленинэй хүдэлмэринүүд, КПСС-эй ба Совет гүрэнэй документнүүд, КПСС-эй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадай хүдэлмэринүүд, ВЛКСМ-эй документнүүд тухай энээн соо заагданхай. Энэ брошюра уншагшадта ашатай туһатай байхань дамжаггүй.

Л. МИХАЛЕВА,
Горькиин нэрэмжэтэ научна библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ОКТЯБРИИН КИНОАФИША

Уран зохёолшо — фантаст Александр Беляевай «Голова профессора Доуэля» гэжэ номой хэблэлһээ һая гараад байхада, хүн зон тэрэниие айхабтар һонирхон уншагша бэлэй. Тэрэ гэһээр бага бэшэ саг үнгэрөө. Тиигэбэшье һаань, фильмын авторнууд тэрэ номой мүнөө үе сагта тон тааруу байһаниие харуулхые оролдон, бүхы үйлэ хэрэгыень мүнөөдэр боложо байһандал харуулба. «Научна элдэб нээлтэнүүдые хэдэг эрдэмтэдэй хэһэн юумыень хэн, юунэй тулада хэрэглэхэб гэжэ бодомжолдоггүй һаань, хойшолонгынь һүрөөтэй байжа магад гээд үшөө дахин тэмдэглэхэ һанаатайбди», — гэжэ фильмые найруулан табиһан режиссер Леонид Менакер тэмдэглэнэ.

«Ленфильм» студида буулгагдаһан **«Завещание профессора Доуэля»** гэжэ фильм дотор эрдэмтэ хүнэй общественн урдахи харюусалга тухай оюун бодолой, философско шэнжэтэй асуудал табигдана.

А. Беляевай роман 1925 ондо бэшэгдэһэн байна. Романай геройнууд үхэһэн хүниие «амидыруулжа» болохо гү гэжэ арсалдана. Харин мүнөө бидэ зүрхэ, бөөрэ, нюдэ гэхэ мэтэнүүдые шэнээр һуулгажархидаг болоһон сагта ажаһуужа байнабди. Зүгөөр буржуазна обществодо эрдэмтын хэһэн шэнэ нээлтэнүүд капитал ехэтэйшүүлэй улам ехээр баяжахын үндэһэ һууринь болохо байна бшуу.

Латвиин ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Ольгерт Кродерс профессор Доуэлиин ролиие гүйсэдхэнэ. Доктор Корнын рольдо мэдээжэ актер Игорь Васильев наадана. ВГИК-гай студент Алексей Бобров профессор Доуэлиин хүбүүн Артурай ролёор кинодо түрүүшынхиеэ наадажа эхилбэ.

Оршон тойрон байгаалиие хамгаалха асуудалда **«Костер в белой ночи»** гэжэ фильм зорюулагдана. Хэдэн жэлэй саада тээ Ербогачен гэжэ тунгус һууринда болоһон үнэн үйлэ хэрэг фильм дотор харуулагданхай. Фильмын гол геройн роль гүйсэдхэһэн Владимир Антоничтой харагшад һайн танил байха зэргэтэй. «Черные сухари», «Меня ждут на земле», «Последнее лето детства», «Ленин в Париже» гэжэ картинануудта тэрэ амжалтатай наадаһан юм.

Байгша һарада харуулагдаха удаадахи шэнэ фильмүүдэй нэгэн **«Особое подразделение»** гэжэ картина мүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ актернуудһаа бүридэһэн бүлэгүүд фронтдо ошожо, байлдаашадта концертнүүдые харуулдаг байһан. Москвагай театральна училищи дүүргээд лэ бүлэг залуу мэргэжэлтэд «Веселый эскадрон» гэжэ нэрэ доро дайшалхы ехэ зам гатална.

Энэ фильмын гол геройнуудай рольнуудые гүйсэдхэһэн залуушуултай зэргэ олондо мэдээжэ актернууд Сергей Яковлев, Юрий Саранцев, Тамара Семина болон бусад эндэ наадана.

Мэдээжэ уран зохёолшо Кир Булычевой бэшэһэн сценаряар **«Шанс»** гэжэ нэрэтэй кинокомеди «Мосфильм» студида буулгагдаа. Энэ фильмын юун тухай домоглоһые тухайлхын тула иигэжэ бодомжолоод үзэе. Сагай ошожол, наһанай ябажал байбашье, та ород хүгшэрнэгүй һэн гэлэйт. Теэд хэн хүгшэржэ, һалаха дуратай байхаб даа. Харин «Шанс» гэжэ фильмын геройнууд хүгшэрдэггүй хүнүүд байна. Иимэ юумэн байха ёһогүй, энэтнай фантастика гэхэлтэ даа. Тиимэ. Энэмнай фильм-фантастика болоно.

Фильмын авторнууд юрын үйлэ хэрэгүүд тухай һонирхолтойгоор, энеэдэ зугаа ехэтэйгээр, хаража һуухада, сагай ошоһые мэдэхээр бэшээр хөөрэнэ. Картиные өөһэдөө харахадаа, эдэ үгэнүүдтэй зүбшэхэл байхат. Эндэ актернууд Сергей Плотников, Борис Иванов, Раиса Куркина, Майя Менглет, Виктор Павлов, Дилором Камбарова, Игорь Ясулович гэгшэд хабаадана.

Латыш уран зохёолшо Эрик Лансай рассказуудай үндэһөөр **«Сад с призраком»** гэжэ лентэ зохёогдоо. Албин гэжэ зургаа наһатай хүбүүнэй хуби заяан тухай фильм хөөрэнэ.

Үбгэ һамган Имати Линда хоёр хуушан хутор худалдажа абаба. Тэндээ нэгэтэ ерэн гэһээнь, худалдажа абаһан гэрэйнь эзэн эхэнэр сагһаа урид наһа барашаһан байжа. Харин тэрэнэй бишыхан Албин шэнэ эзэдтэй байха болобо...

Октябрь һарын репертуар соо социалис оронуудай **«Лукаш»** (Чехословаки) **«Лопушок»** (ГДР) хоёр фильм харуулагдаха юм. Тэрэ хоёр фильм хоюулаа үхибүүдэй хуби заяан тухай домоглоно.

Социалис оронуудай фильмүүдтэй зэргэ капиталис оронуудай кинематографистнуудай хүдэлмэри бидэндэ хододоо дурадхагдадаг гээшэ. Энэ удаа Инди Франци хоёрой фильмүүдые харахабди. Республикынгаа болон ниислэл хотынгоо кинотеатрнуудай афишануудые хаража байгты.

В. ПАВЛОВА,
кинофикациин талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй ахамад редактор.

СПОРТ

ЗАНШАЛТА 49-дэхи...

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай Буряад орон дотор хүнгэн атлетикэ улам үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна. Манай «спортын хатанай» түлөөлэгшэд бүхэсоюзна, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ горитой амжалта, илалта туйлажа, республикаяа холо саагуур суурхуулна. Эдэ бүхы талаар республиканска газетэнүүдэй редакцинуудай шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгатай заншалта урилдаанууд ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

«Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө хүнгэн атлетикын урилдаагаар спортын зунай хаһа саг нээгдэдэг юм. Харин «Правда Бурятии» газетын шангай урилдаан энэ хаһа сагые хаадаг заншалтай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдажа, «Правда Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө заншалта 49-дэхи урилдаан амаралтын үдэр үнгэргэгдэбэ. Энэ жэлэй урилдаанай онсо һонирхолтой юумэниинь гэхэдэ, хүнгэн атледүүдһээ гадна, велосипедистнүүд, санашад, конькишад тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Тэрэнэй харгы замынь Советүүдэй талмайһаа эхилээд, бүхы город соогуур, тусхайлбал, ЛВРЗ-гэй һуурин тосхон дээгүүр үнгэржэ, Үдын шэнэ хүүргэ гаталаад, саашадаа Лебедевэй, Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэнүүдээр гаража, Үдын хуушан хүүргэ дээгүүр һөөргөө бусажа, дүн хамта 14800 метр утатай дүхэриг болоһон байха юм.

Мүрысөө нээлгын парад дээрэ физкультура ба спортын республиканска комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев, дайнай ветеран Ф. Т. Будажабэ, дайнай ба спортын ветеран П. П. Николаев үгэ хэлэхэдээ, суглараг шадые халуунаар амаршалаад, урилдаанай харгы дээрэ амжалтануудые туйлахыень хүсэбэ.

Түрүүлэн найман жэлэй һургуулинуудай һурагшад Советүүдэй талмай дээрэһээ ЛВРЗ-гэй һууриндахи Алдар солын талмай хүрөөд, һөөргөө урилдаһан байгаа. Тусхай һургуулинуудай дундаһаа шэхэ хатуу үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин хүбүүд энэ зайе 9 минута 06 секунда соо гаталжа, илалта туйлаба. Басагадай дундаһаа хэлэгүй үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин команда түрүү һуури эзэлээ.

Энэ бүлэгтэ 39-дэхи наймаан жэлэй һургуулиин хүбүүдэй, басагадай суглуулагдамал командаанууд шалгарһан байна. 4-дэхи, 10-дахи, 23-дахи, 38-дахи һургуулинуудай һурагшад шангай һууринуудые эзэлбэ.

Саашадаа ехэ дүхэригөөр үнгэргэгдэһэн урилдаан һургуулинуудта, техническэ мэргэжэлэй училищинууд ба тусхай дунда һургуулинуудта, институдуудта, предприятинууд болон эмхи зургаануудта хүнгэн атлетикэһээ гадна, спортын бусад зүйлнүүдые, тусхайлбал, велосипедээр, санаар, конькигаар урилдалгые хүгжөөхэ арга олгохо байна.

24 шата боложо хубаарһан энэ зайда хүбүүд болон басагад, эрэшүүл болон эхэнэрнүүд хамтаараа урилдаба. Дунда һургуулинууд сооһоо Буряадай АССР-эй габьяата багша Н. В. Никифоровагай һурган һоридог 65-дахи һургуулиин команда урдынхидал мэтэ илажа, дурасхаалта шанда хүртэбэ. 32-дохи, 14-дэхи һургуулинуудай спортсменүүд удаадахи һууринуудта гараа. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай дундаһаа 1-дэхи ГПТУ-гай команда эрхимлэбэ. 2-дохи, 13-дахи ГПТУ-нуудай атледүүд хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байха юм.

Лесотехническэ, индустриально-педагогическа техникумүүдэй хүбүүд, түмэр замай болон хүдөө ажахын техникумүүдэй хүбүүд-басагадай командаанууд илаба. Үйлэдбэриин коллективүүд сооһоо авиационно заводой түлөөлэгшэд онсо шалгараа. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй спортсменүүд—хоёрдохи, Шэнэ-Бэрээнэй авто-заһабарилгын заводой команда гурбадахи шангуудта хүртөө.

Дээдэ һургуулинуудай бүлэгтэ багшанарай болон технологическа институдай суглуулагдамал командаанууудай хоорондо илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болоо. Уласхоорондын классай спортын мастернууд А. Костецкий, Т. Позднякова, спортын мастер Н. Суворова болон бусадай бүридэлдэнь ороһон дээрэһээ багшанарай институдай команда илалта туйлаха байха гэжэ эртээнһээ тоологдоо һэн. Гэбэшье бэлигтэй бэрхэ эдэ спортсменүүдэй командаяа яһала ураганинь гаргаашье һаань, технологическа институдай велосипедист—машина бүтээлгын факультедэй 3-дахи курсын студент Виталий Пачковский, санашан—экономическа факультедэй 2-дохи курсын студентка Юлия Зайцева гэгшэд түрүүлжэ ябагшадые хүсэһэн байна. Тиигэжэ ВСТИ-гэй студентка Вера Романова түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерэбэ — 42 минута 45 секунда.

Илагшадта «Правда Бурятии» газетын кубогууд, грамотанууд, дурасхаалта шангууд барюулагдаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: урилдаанай үе; Н. В. Никифорова илалта туйлаһан һурагшадтайгаа хамта.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

НҮХЭД ЁҺОНОЙ МҮРЫСӨӨН

Һаяхан Буряадай АССР-тэ боложо дүүрэһэн Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдэй программын үндэһөөр спортын мүрысөөнүүд үргэлжэлһөөр, МНР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдажа, эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар МНР-эй Сэлэнгэ аймагай ба Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командануудай хоорондо нүхэд ёһоной мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада манай республикын «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо үнгэргэгдэбэ.

Сүхэ Баатар хотын дунда һургуулиин һурагшад, «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй түлөөлэгшэд энэ мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа.

Монголой эдир барилдаашад хүнгэн шэгнүүрнүүдтэ онсо шалгарба. Михаил Балдунников, Валерий Балтуков гэгшэдые диилэжэ, Доржадамбын Дамбасурэн 45 килограммай шэгнүүртэ илалта туйлаа. Тэрэ бар хүсэтэй, гоё һайхан арга дүрэтэй барилдаашан боложо ябаһанаа харуулба.

Удаадахи шэгнүүртэ Шинэндоржийн Алтансүх 7-дохи ГПТУ-гай һурагша Арсалан Дашинимаевтай хоёр дахин уулзахадаа, яаха аргагүй булюу байжа, сугларагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаа.

Зүүнхараа хотын найман жэлэй һургуулиин һурагша Гажийзангийн Батбаяр һаял хада 14-тэй боложо ябаашье һаа, хүдэр шамбай, яһала һайн арга дүрэтэй байһанаа харуулжа, тренернүүд болон мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Түрүүшын үдэр Буряадай багшанарай институдай 1-дэхи курсын студент Виктор Монсоновто диилдэбэшье, үглөөдэрынь эдэбхитэйгээр барилдаһан байна. Тиигэжэ Түмэн Жаргаловтай уулзахадаа, түрүүшын гурбан минутада 5:0 тоотойгоор шүүһэн аад, саашадаа эсэжэ хүсэгдэшоо. Гэбэшье булюу һайхан арга дүрэ хэрэглэһэнэйнь түлөө тэрээндэ илалта олгогдобо.

Наваа ны Ганбаатар манай багшанарай институдай студент Гавриил Дабаевые тоггоон торгонгүй шүүһэн байна.

Манай республикын командаһаа В. Монсонов, А. Пестерев, А. Анганов, С. Хамаев, Е. Татарников гэгшэд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байжа, өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илажа гараһан байха юм.

Буряадай багшанарай институдта ороһон Виктор Монсонов хоёр уулзалгадаа шүүбэ. Тэрэ өөрын онсо арга дүрэтэй барилдаашан боложо ябана гээд тэмдэглэлтэй.

Эрхим һайн арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө Г. Батбаяр тусхай шанда хүртөө. Илагшад ресспорткомитедэй дурасхаалта бэлэгүүдээр, вымпелнүүдээр шагнагдаһан байгаа.

— Манай эдир барилдаашад танай республикада түрүүшынхеэ ерэжэ, хүбүүдтэйтнай хаба шадалаа туршаха, мэргэжэл шадабаряа үзэлсэхэ золтой байба. 8:10 тоотойгоор шүүгдэөэбди. Теэд мүрысөөнэй энэ дүнгүүдээр урмаа хухарнагүйбди. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ уулзалга манай эдир барилдаашадта ашатай туһатай байха гэжэ һананабди,— гэжэ МНР-эй Сэлэнгэ аймагай эдиршүүлэй суглуулагдамал командын тренер Б. Чойжамц хөөрэнэ.

Республикын барилдаанай федерациин гэшүүн, уласхоорондын классай спортын мастер Г. Н. Цыренов мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолхо зуураа, нүхэд ёһоной уулзалгада хабаадагшадта амжалта хүсэбэ.

Иигэжэ нүхэд ёһоной мүрысөөн хоёр ороной арадуудай хани барисаанай улам бэхижэжэ байһанай гэршэ боложо үнгэрбэ.

Ж. БАТОМУНКУЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Коллектив ба ажалай журам» — түрүү бэшэг. «Хуряалгын хүдэлмэринүүдые саг сооль дүүргэе!» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Лектор — хододоо сэрэгшэ» — А. Климовэй статья. «Гүйсэд бэлэдхэл хэрэгтэй» — шалгалтын бригадын материал. Совет орон дотор.

Гурбадахи хуудаһанда. «Өөрыгоо туршаха» — П. Артуровай статья. Уласхоорондын мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Шэнэ һонинууд. «Хангалгын хүдэлмэрине һайжаруулха» — Л. Кальмннагай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Молдавиин ССР-эй телевидени болон радиогой академическэ хоорой концерт. 10.20—«Княжна Мери» — уран һайханай фильм. 11.55— «Аяншалагшадай клуб». 12.55— Шэнэ һонин (13.15 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Ороной телестудинуудай баримтата фильмүүд. 16.45 — С. Токомбаевагай шүлэгүүд. 18.00 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай».

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.55— «Факел» 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.35— «Минии таряалан»—киноочерк.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.05— Молдавиин республикын ба Коммунис партиин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Молдавиин ССР-эй телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.35 — А. Вампилов. «Дом окнами в поле»— зүжэг. 23.05 — Баледэй артистнуудай концерт. 23.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Обществоведени. 10-дахи класс. 10.05, 13.40 — Немец хэлэн. 11.05— «Антарктида тээшэ командировко». 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Эжын һургуули». 13.10 — И. С. Тургенев. «Отцы и дети». 14.10 — Совет уран зурагай искусство. 15.10 — Ф. Энгельс. Ажабайдалай хуудаһанууд. 15.55—Н. В. Гете «Фауст». 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.45 — Баримтата фильмүүд.

Москва. 18.45 — «Ургамалай аймаг». 19.30 — «Хроника лунных ночей»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45— Соносхолнууд. 19.55 — «Уряал» гэжэ ансамблиин концерт. 20.25 — «Женя Новоселов болон бусад» — кинооочерк. 20.35 — «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд».

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.20— «Хани харилсаан». 21.50 — «Сады Семирамиды» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Родное дело» — уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00554. Заказ № 233. Индекс 04649.